

PROJEKTAS Nr. 2012/ISEC/AG/4000004321 „Esamų miesto kvartalų plėtros projektavimo, planavimo ir nusikalstamumo prevencijos būdai bei supažindinimas su naujais, siekiant pagerinti gyvenamosios vietos saugumą (CPTED)“

Diegiama taikant Europos Sąjungos prevencijos ir kovos su nusikalstamumu programą

NUSIKALSTAMUMO PREVENCIJOS PER APLINKOS DIZAINĄ (CPTED) MOKO- MOJO KURSO PUBLIKACIJA

Talinas, 2015 m.

1	IŽANGA.....	3
2	NUSIKALSTAMUMO PREVENCIJA PER APLINKOS DIZAINĄ.....	5
3	VIZITAI CPTED ĮGYVENDINIMO VIETOSE	9
	III modulis, 2014 m. rugpjūčio 26–29 d., Tampere	9
	Muotialos rajonas	9
	Eismo informacijos ir valdymo centras	11
	Tampere miesto centras.....	11
	IV modulis, Nyderlandai, 2014-09-29–2014-10-01	13
	Bilmermeris.....	13
	Eiburis	16
	Alkmaras ir Policijos saugomų namų programa.....	17
	Zandamas.....	18
4	KIEKVIENOS ŠALIES ATVEJŲ TYRIMAI.....	20
	II modulio užduotis.....	20
	Suomija	21
	Lietuva.....	27
	Latvija.....	38
	Estija.....	50
	VI modulio užduotys.....	58
	Suomija	59
	Lietuva.....	70
	Latvija.....	81
	Estija.....	94
5	LŪKESČIAI.....	106

1 IŽANGA

Kriminalinių nusikaltimų prevencija – vienas iš prioritetinių Europos Sąjungos klausimų. ES valstybės narės nepaliaujamai ieško veiksmingiausių būdų mažinti kriminalinių nusikaltimų skaičių ir didinti saugumo pojūtį bendruomenėse.

Ypač svarbi kriminalinių nusikaltimų prevencijos dalis – miestų planavimas ir aplinkos dizainas. Jie gali padėti sumažinti galimybes daryti nusikaltimus ir pagerinti gyvenimo kokybę. Projektas „Miestų dizaino, planavimo ir nusikaltimų prevencijos metodų tobulinimas ir supažindinimas su naujais metodais, siekiant pagerinti gyvenamųjų rajonų saugą“ (vykdomas pagal *Nusikalstamumo prevencijos per aplinkos dizainą programą* – CPTED) buvo įgyvendinamas bendradarbiaujant 11 Estijos, Latvijos, Lietuvos ir Suomijos institucijų:

1. Estijos policijos ir pasienio apsaugos valdyba – projekto koordinatorius
2. Suomijos nacionalinė policijos valdyba
3. Latvijos valstybinė policija
4. Lietuvos policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
5. Estijos teisingumo ministerija
6. Estijos vidaus reikalų ministerija
7. Estijos saugumo mokslų akademija
8. Estijos viešosios tvarkos tarnyba
9. Estijos miestų asociacija
10. Harju apygardos administracija (iki 2014 m. rugsėjo mėn.)
11. Nevyriausybinė organizacija „Pro-Police Latvia“

Pagrindiniai projekto tikslai:

1. Dabartinių CPTED metodų tobulinimas projekte dalyvaujančiose šalyse
2. CPTED dalyvaujančių asmenų profesinių žinių lygio kėlimas
3. Tinklų kūrimas, siekiant palengvinti bendradarbiavimą ir gerosios patirties mainus
4. Policijos pareigūnams skirtos mokomosios medžiagos ir specialių instrukcijų parengimas

Tikimasi įgyvendinus projektą CPTED metodus taikyti visose dalyvaujančiose šalyse ir supažindinti su jais policijos mokymo įstaigose. Projektu palaikomos ES Tarybos išvados 8094/11 (2011), kuriomis policija visose ES valstybėse narėse skatinama remtis CPTED principais ir filosofija¹; Europos vietos ir regiono valdžių kongreso (CLRAE 1997) deklaracijoje pateiktos rekomendacijos (specialūs policijos pareigūnų mokymai, kad jie gebėtų patarti regiono ir vietos valdžios

¹ <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/draft-council-conclusions-on-encouraging-cpted/view>

institucijoms ir profesionaliems projektuotojams dėl sąsajų tarp nusikaltimų ir miestų statinių aplinkos); 2008–2013 m. *Estijos namų plėtros strategija* (apimanti pareigūnų mokymą naudoti CPTED ir rengti instrukcijas); geresnis Europos standarto CEN/TR 14383-2 (ankstesnė versija ENV 14383-2:2003) dėl nusikalstamumo prevencijos per miestų planavimą ir pastatų projektavimą panaudojimas.

Projekto laikotarpiu partneriai dalyvavo šioje veikloje: atidarymo ir uždarymo konferencijose, 6 mokymo moduluose, kiekvienoje šalyje dalyvėje rengtuose vietiniuose mokymuose.

Ši publikacija yra vienas iš projekto rezultatų, ją kartu kūrė visos projekte dalyvavusios šalys. Tai bendroji projekto apžvalga, įskaitant supažindinimą su CPTED principais, kiekvienos projekte dalyvaujančios šalies CPTED taikymo atvejų tyrimai, objektų vizitų Tamperėje (Suomija) ir Amsterdame (Nyderlandai) apžvalga ir kiekvienos šalies išvados dėl būsimo CPTED programos įgyvendinimo.

Iš viso projekte žinių sėmėsi 60 dalyvių. Daugelis jų, padedami šio kurso ekspertų ir lyderių, atliko raštiškas užduotis. Šios užduotys dabar yra publikacijos dalis, jos padėjo atlikti darbą redaktorių kolegijai.

Pagarbiai

redakcinės kolegijos nariai

Matti Airaksinen, Suomija

Marge Tamme, Estija

Ülle Vanaisak, Estija

Tarmo Roosaar, Estija

Kristel-Liis Kaunismaa, Estija

Lidija Legzdina, Latvija

Arūnas Paulauskas, Lietuva

2 NUSIKALSTAMUMO PREVENCIJA PER APLINKOS DIZAINĄ

Nusikalstamumo prevencija per aplinkos dizainą(CPTED) – tai tarpžinybinis nusikalstamumo užkardymo gyvenamojoje aplinkoje metodas, taikomas pasitelkiant aplinkos dizaino ir miestų planavimo priemones.

CPTED metodai pagrįsti gebėjimu daryti įtaką pažeidėjo sprendimų priėmimo procesui, siekiant išvengti nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų. Miestų aplinkos ir visuomenės saugumo sąveika pirmą kartą paminėta 1961 metais publikuotoje legendinėje antropologės Jane Jacobs knygoje *The Death and Life of Great American Cities* („Didžiųjų Amerikos miestų mirtis ir gyvenimas“).

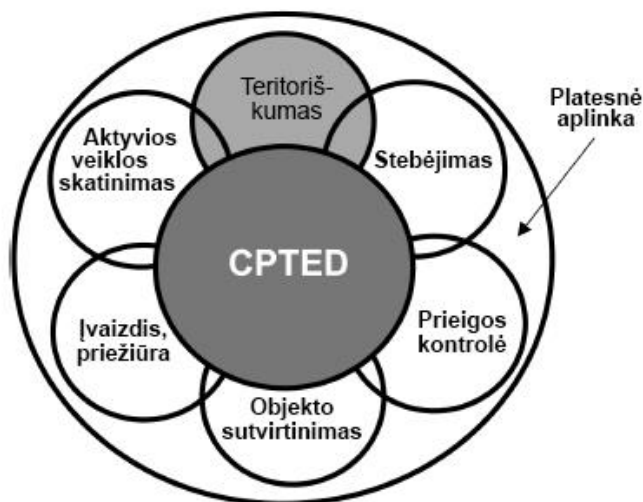
Jane Jacobs teorija apima dvi pagrindines koncepcijas: 1) svarbiausias saugos veiksnys yra gatvės stebėjimas (pastatų įėjimas iš gatvės, langai į gatvę); 2) miestų saugumas priklauso nuo teritorinės tapatybės: asmuo gina ir gerbia jam priklausančią teritoriją.

Pagrindiniai nusikalstamumo prevencijos per aplinkos dizainą principai

CPTED programoje naudojami šeši pagrindiniai principai. Literatūroje CPTED principai gali būti įvardijami kiek skirtingai. Jane Jacobs nurodo šiuos: *socialumas*, *matomumas* ir *teritoriškumas*. Oscar Newman išskyrė penkis apginti tam tikrą erdvę leidžiančius principus: *teritoriškumas*, *natūralusis stebėjimas*, *įvaizdis*, *aplinka* ir *saugi kaimynystė*. Tom Crowe (1991/30) mini tris dalinai sutampančias strategijas: *natūralioji prieigos kontrolė*, *natūralusis stebėjimas* ir *teritorijų sutvirtinimas*. Cozens, Saville ir Hillier² (2005) įvardija šešis principus, kuriuos mes adaptavome CPTED programai:

1. Teritoriškumas
2. Stebėjimas (neformalusis ir formalusis)
3. Prieigos kontrolė
4. Įvaizdžio priežiūra
5. Aktyvios veiklos skatinimas
6. Objekto sutvirtinimas

² Cozens, P. M., Saville, G., ir Hillier, D. (2005). Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED); A review and modern bibliography. *Property Management*, 23(5) pp 328-356. Bingley (UK): Emerald Group Publishing Limited.

Šaltinis: pagal Moffat (1983, 23 psl.)

Teritoriškumas

Šis principas grindžiamas nuosavybe arba nuosavybės jausmu. Emocija, kuria asmenys ar jų grupės charakterizuoja erdvę kaip nuosavą: „tai mano (mūsų) kiemas, lauk iš čia!“ Šis jausmas suteikia žmonėms akivaizdžią motyvaciją kontroliuoti ir apsaugoti konkrečią erdvę, kuri teisėtai ir (arba) įsivaizduojamai priklauso jiems. Teritoriškumo principą padedančios įgyvendinti priemonės – ženklai, spalvos, ribų nustatymas, vartai. Naudojant šias priemones „fizinis dizainas gali sukurti ar išplėsti įtakos zonas, kurios asmenims sukelia nuosavybės jausmą, t. y. teritorinės įtakos suvokimą, kurį turi ir potencialūs įsibrovėliai“ (Crowe, 1991/31).

Stebėjimas

Būtina skirti gyventojų vykdomą natūralųjį stebėjimą, policijos pareigūnų ir apsaugos darbuotojų vykdomą formalųjį stebėjimą ir pusiau formalų paštininkų, ūkvedžių, durininkų ar pan. stebėjimą. Šiais laikais stebėjimas gali būti vykdomas ir technologinėmis stebėjimo priemonėmis: vaizdo kameromis, bepiločiais orlaiviais, mobiliaisiais telefonais ar „Google Glass“ akiniais. Stebėjimui būtina užtikrinti matomumą: kad būtų galima stebėti aplinką, reikia šviesos ir aiškaus vaizdo. Tačiau matomumas ir žiūrėjimas į gatvę dar neužtikrina veiksmingo stebėjimo. Stebėtojas turi sugebėti ir būti motyvuotas pamatyti tai, ką reikia pamatyti. Be to, stebėtojas privalo suprasti, kas vyksta („ar tai, ką dabar matau, yra gerai, ar blogai?“), tada būtinas ryžtas reaguoti, imtis veiksmų: šūkeltėti, įspėti kitus arba iškviesti policiją (apsaugos darbuotojus). Taigi nuo matomumo iki veiksmingo stebėjimo yra keletas būtinų žingsnių.

Prieigos kontrolė (tikrasis arba tariamasis prieigos, atsitraukimo ir judėjimo erdvėje ribojimas)

Rachel Armitage³ išskiria tokius prieigos kontrolės tikslus:

Riboti galimybę (potencialiems) įsibrovėliams sužinoti apie tikslinės erdvės ar objekto egzistavimą.

Tai vadinama **žinomumo erdve**: jei niekas nežino apie laisvai prieinamas brangenybes, niekas jų ir nepaims.

Nusikaltėliams apsunkinti patekimą į tam tikrą erdvę, pasitraukimo ir iš jos ir (arba) judėjimo joje galimybes.

Sukurti fizinius sunkumus patekti į pastatą ar tam tikrą erdvę.

Psichologiškai apsunkinti nusikaltėliams patekimą ir (arba) judėjimą erdvėje, neatkreipiant į save dėmesio.

Pašalinti galimybes nusikaltėliams turėti pasiteisinimą dėl buvimo svetimoje privačioje ar dalinai privačioje erdvėje ir maksimaliai padidinti teisėtai erdvėje esančių asmenų teises ir pasitikėjimą veikti prieš įsibrovėjus.

Trumpiau tariant, veikti taip, kad nusikaltėliai nedrįstų ir (arba) negalėtų patekti į tam tikrą zoną, pastatą ar erdvę.

Objekto sutvirtinimas

Objekto sutvirtinimas – tai fizinė apsauga ir dizainas, dėl kurių sudėtinga patekti į pastatą (tam tikrą erdvę) arba vandališkai suniokoti objektą. Fizinis veiklos apsunkinimas – dažniausias atsakas į nusikaltimus. Tai spynų, grotų, durų, vartų ir kt. apsaugos elementų naudojimas, t. y. viduramžių tvirtovės būdas. Tiksliau tariant, šis principas yra prieigos kontrolės principo dalis. Įsilaužimų atveju labai svarbu užtikrinti ALRE =< PECE taisyklę: avarinė signalizacija (AL, angl. *alarm*) turi sukelti reakciją (RE, angl. *reaction*), kuri įvyktų greičiau nei įsilaužimo procesas, susidedantis iš planavimo (P, angl. *planning*), patekimo į vidų (įsilaužimo) (E, angl. *entry*), vertingų objektų surinkimo (C, angl. *collecting*) ir pasišalinimo iš įvykio vietos (E, angl. *escape*)⁴. Taigi avarinė signalizacija turi suveikti kiek įmanoma greičiau, o įsilaužėliams patekimas į vidų turi užtrukti kuo ilgiau. Pavyzdžiui: ant langų gali būti įrengtos ritininės užuolaidos, sumontuota nuo stiklo dūžio suveikianti signalizacija. Tai labai paprasta taisyklė, kurios apsaugos bendrovės dažnai nesilaiko.

³Armitage, R. (2014) Crime prevention Through Environmental Design. In: Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice. New York: Springer Science-Business Media.

⁴Pirminę teoriją pateikė Hein Stienstra, TBBS, Nyderlandai, praėjusio amžiaus devintajame dešimtmetyje.

Įvaizdžio priežiūra

Kartais vartojamas terminas *įvaizdis*, reiškiantis, „ar tam tikra erdvė ar teritorija yra švari ir graži (patraukli)“. Kai kada vartojamas terminas *valdymas ir priežiūra* (taip pat žr. „*SafePolis*“ vadovą: *Planning Urban Design and Management for Crime Prevention*). Šio principo tikslas – apsaugoti teritoriją nuo šiukšlių, užrašų ant sienų, vandalizmo ir kitokios žalos. Teritorija neturi atrodyti apleista ir neprižiūrima. Neigiamas įvaizdis skatina daugiau ir įvairesnės nusikalstamos veiklos ir sukuria nesaugumo jausmą. Tokia situacija taip pat dažnai vadinama išdaužto lango teorija⁵. Šią teoriją patvirtina Nyderlanduose atlikti ypač naudingi praktiniai elgesio eksperimentai⁶.

Pozityvaus naudojimo palengvinimas

Šis principas pagrįstas aplinka, padidinančia erdvės naudingo naudojimo asmenimis, kurie yra teisėti jos naudotojai, tikimybę. Taip pat svarbu didesnė naudotojų įvairovė, pavyzdžiui, skirtingo amžiaus ir lyties žmonių kompanija yra labiau kontroliuojama ir ne tokia pavojinga kaip jaunuolių kompanija.

⁵Wilson, J. Q., Kelling, G. L (Mar 1982), Broken Windows: The police and neighborhood safety, *The Atlantic* [žiūrėta 2007-09-03] (Broken windows (PDF), Manhattan institute).

⁶Keizer, K., Lindenberg, S. & Steg, L. (2008) The Spreading of Disorder. *Science* 12 December 2008: 1681-1685.

3 VIZITAI CPTED ĮGYVENDINIMO VIETOSE

Šiame skyriuje apžvelgiami projekto dalyvių vizitai į Tamperę (Suomija) ir į kelis priemiesčius Nyderlanduose. Abiejose šalyse dalyviai pamatė realybėje įgyvendintus CPTED principus ir pagilino žinias šia tema.

Vizitas į Tamperę vyko 2014 m. rugpjūtį. Viena vizito diena buvo skirta mokymams Suomijos policijos koledže, taip pat buvo aplankytas Muotialos rajonas ir Tamperės miestas.

III modulis, 2014 m. rugpjūčio 26–29 d., Tamperė

Muotialos rajonas

Muotialos rajono detalusis planas yra pirmas Suomijos miesto planas, kuriame sistemiskai įvertinti sukurtos aplinkos saugumo užtikrinimo uždaviniai.

„Muotiala buvo pirmoji ir vienintelė CPTED kaimynystė Suomijoje⁷. 2008 m. šio metodo taikymo rezultatus įvertino Helsinkio technologijos universitetas. Jie iš esmės buvo teigiami. Gyventojai įvertino Muotialą kaip labai saugų rajoną, jie dažnai naudojosi viešosiomis erdvėmis; projektuotojų sprendimai, skirti socialiniam bendravimui palengvinti, pasiteisino; gerai suprojektuotas apšvietimas suteikė saugumo jausmą ir leido aktyviai naudotis erdvėmis; statybų išlaidos nesiskyrė nuo kitų projektų.⁸

Saugesnės aplinkos sukūrimas nuo pat bendradarbiavimo pradžios buvo pagrindinis gyventojų tikslas. Gyventojų pageidavimai buvo išklausti dar per interaktyvų planavimo procesą.

Visuose šio miesto rajono detaliojo plano rengimo susirinkimuose kaip apsaugos klausimų specialistas dalyvavo vietinio policijos padalinio atstovas. Policija projekte dalijosi praktine

⁷ Kytä, Puustinen, Broberg & Lehtonen 2008, 9 (<http://lib.tkk.fi/Reports/2008/isbn9789512294197.pdf>)

⁸ <http://costtu1203.eu/wp-content/uploads/2014/10/03.-Review-of-CEN-14383-The-death-and-life-of-geat-European-standards-and-manuals.pdf>

patirtimi apie vietinius nusikaltimus ir neramumus, pavyzdžiui, didelę įtaką pirminių planų rengimui padarė duomenys apie tai, kur padaroma daugiausia nusikaltimų.

Miesto detaliajame plane numatytos tam tikros su saugumu susijusios taisyklės. Saugumo aspektas sąmoningai įtrauktas į apšvietimo, landšafto ir konstrukcijų planavimo taisykles bei metodus.

Viešoji erdvė nuo privačiosios atskirtos naudojant įvairias medžiagas

Pavyzdžiui, pėsčiųjų takų ir pastatų blokų padėtys suplanuotos taip, kad būtų natūraliojo stebėjimo zonoje, t. y. aplinkoje, kurioje optimaliai sumažintas niekam nepriklausančios teritorijos plotas.

Vidutiniškai nusikalstamumo keliamų problemų Muotialos rajone suskaičiuojama kur kas mažiau nei Tamperėje. Muotialos rajono gyventojai nurodė tik kelis atvejus, kai pasijuto nesaugiai, o kaimyniniuose blokuose tokių atvejų buvo daugiau.

Eismo informacijos ir valdymo centras

Suomijoje už kelių, geležinkelių ir vandens kelių reguliavimą ir visų Suomijos transporto sistemų plėtrą atsakinga Suomijos transporto agentūra. Ji rūpinasi transportavimo sistemų saugumu, užtikrina darbą neįprastomis sąlygomis ir ypatingomis situacijomis.

Transporto agentūros turima informacija prieinama visiems gyventojams ir įvairioms suinteresuotosioms šalims.

Agentūra reguliariai pateikia naujausią informaciją apie situaciją Suomijos keliuose, įskaitant vykdomus darbus, eismo spūstis ir kitas eismą trikdančias aplinkybes. Taip pat siūloma tiesioginio vaizdo transliacija, leidžianti įvertinti oro sąlygas.

Tamperės miesto centras

Tamperės miestas yra vienas iš greičiausiai augančių Suomijos centrų. Spartus miesto augimas kelia regiono bendruomenės struktūros funkcionalumo, subalansuotos skirtingų rajonų plėtros ir ekologinio tvarumo iššūkius. Tamperės miestas įsikūręs šalia ežero. Šalia esantis vandens telkinys dar labiau didina šios gyvenamosios vietos patrauklumą. Čia šiuo metu būstu reikia aprūpinti 10 000 gyventojų, todėl būtinos naujų namų statybos.

Centre suformuota patogi ir patraukli pėsčiųjų zona, kurioje palanku kurtis prekybos ir paslaugų taškams. Tunelis ir viadukai suteikia galimybę sklandžiai nuvažiuoti iš vieno rajono į kitą ir lengvai pasiekti ne miesto centre esančias vietas.

Įrengti dviračių ir pėsčiųjų takai, viešasis transportas ir požeminės automobilių aikštelės veikia sklandžiai.

IV modulis, Nyderlandai, 2014-09-29–2014-10-01

Vizitas Nyderlanduose vyko 2014 m. rugsėjo pabaigoje. Per trijų dienų vizitą aplankyti Bilmermerio (Bijlmermeer), Eiburio (IJburg), Alkmaro ir Zandamo miestai.

Bilmermeris

Bilmermeris – vienas iš Amsterdamo priemiesčių. Projektuojant ir planuojant šią gyvenvietę turėjo įtakos žymiojo architekto Le Corbusier darbai. Bilmermerio vizija buvo sukurti funkcionalų miestą, kuriame žmonių ir automobilių judėjimas būtų atskirtas. Čia žmonės sugrįžę po darbo namo paliktų automobilius stovėjimo aikštelėse. Tada tuneliais pakiltų į žaliąjį lygį gyvenamąją zoną. Tarp pastatų vyrautų dideli žalieji plotai.

Koncepcija buvo tik svajonė, ji taip ir nebuvo įgyvendinta. Dėl bendrų socialinės raidos tendencijų į šią gyvenvietę pageidavo persikelti nepakankamai žmonių. Daugėjo negyvenamų būstų, o kartu augo nusikalstamumas, tarp gyventojų atsirado baimė. Visa tai lėmė sprendimą daugybę pastatų nugriauti. Šie darbai kainavo 1,5 milijardo eurų. Perdarant rajono projektą buvo taikomi CPTED principai ir laikomasi Policijos saugomų namų programos reikalavimų (Olandijos naujų bendrijų plėtros ir kūrimo standartas). Dabar šioje gyvenvietėje gyvena įvairių kultūrų ir iš skirtingų šalių atvykę žmonės.

Bilmermeris yra daugiaaukščių kompleksų, kurių nereiktų statyti, pavyzdys. Stebina tai, kad gyventojų tankis viename kvadratiname metre šioje teritorijoje buvo sąlyginai mažas. Daugiaaukščiai pastatai užstojo horizontą ir sugriovė atviros erdvės pojūtį.

Gatvėse likę sandėliai ir pėsčiųjų tiltas, vedantis link gyvenamųjų namų, išliko kaip istoriniai prisiminimai.

Svarbu, kad žmonės pažintų savo aplinką, kaimynystę ir gyventojus. Kolektyvinį interesą turintys gyventojai natūraliai pradeda rūpintis savo bendruomene ir vienas kitu. Kartu jie sutelkia dėmesį į aplinkos gerinimą ir jos priežiūrą.

Nors Bilmermeryje buvo įgyvendinta daug patobulinimų, jis palieka šiek tiek nemalonų įspūdį. Atrodo, kad tinkamai prižiūrėti didelius parkų plotus yra sudėtinga, viešosios erdvės – tuščios. Tačiau vis dar galima didinti parkų patrauklumą. Vizito metu lauko traukos centrai atrodė lyg apsnūde ir nekviečiantys užsukti ir gerai praleisti laiką.

Eiburis

Eiburis – 2013 metais Amsterdamo rytinėje dalyje pradėtas statyti gyvenamasis rajonas. Jis įkurdintas dirbtinėse Ei (IJ) ežero salose.

Ši gyvenvietė suprojektuota taip, kad gyventojams būtų sukurtas atviros erdvės pojūtis, todėl didžioji dalis pastatų yra neaukšti. Čia driekiasi plačios gatvės, auga žemi įvairių rūšių medžiai, kruopščiai suprojektuotas apšvietimas. Olandiško tipo namuose paradinės durys ir langai išeina tiesiai į šaligatvį.

Vienas iš svarbiausių CPTED planavimo aspektų – užtikrinti, kad kiekvienas planas derėtų su šalies kultūra ir papročiais. Tinkamai neprižiūrimos žaliosios zonos tampa prieinamos vandalizmui, taip pat pasmerkiamos kitiems nepageidaujamiems padariniams.

Alkmaras ir Policijos saugomų namų programa

Šis rajonas, kuriame taikoma Policijos saugomų namų programa, yra patraukli gyvenamoji vieta, joje jautiesi saugus. Alkmaras pasižymi tvarkinga aplinka, joje nesudėtinga vykdyti socialinį stebėjimą bei priežiūrą ir nesunku atpažinti pagrindinius CPTED principus.

Aplinka čia draugiška, šilta ir maloni. Policijos pareigūnas Armando Jongejanas aprodė du kaimyninius rajonus, kuriuose jau kelerius metus taikoma Policijos saugomų namų programa.

Ši programa („Politiekeurmerk Veilig Wonen®“) yra Olandijos naujų bendruomenių plėtros ir kūrimo standartas. Tai veiksmingas nusikalstamumo ir jo keliamos baimės mažinimo modelis. Programoje naudojami keturiasdešimt aštuoni dizaino elementai, turintys veiksmingą nusikalstamumo prevencijos ir galimų nusikaltimų baimės mažinimo poveikį. Šie dizaino elementai susiję su skirtingomis aplinkos sritimis, tokiomis kaip miesto planavimas ir dizainas, viešosios erdvės, objektų išdėstymas, pastatai ir butai. Aštuoni socialiai saugaus dizaino kriterijai:

- Potencialūs nusikaltėliai
- Objekto patrauklumas ir pažeidžiamumas
- Fizinis objekto pažeidžiamumas
- „Socialinė akis“ – stebėjimas ir kontrolė
- Matomumas (apšvietimas, pastatų išdėstymas, landšaftas)
- Gyventojų įsitraukimas ir atsakomybė
- Aplinkos patrauklumas
- Prieinamumas ir pasišalinimo keliai⁹

⁹ <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/a-successful-cpted-approach-the-dutch-2018police-label-secure-housing2019#>

Zandamas

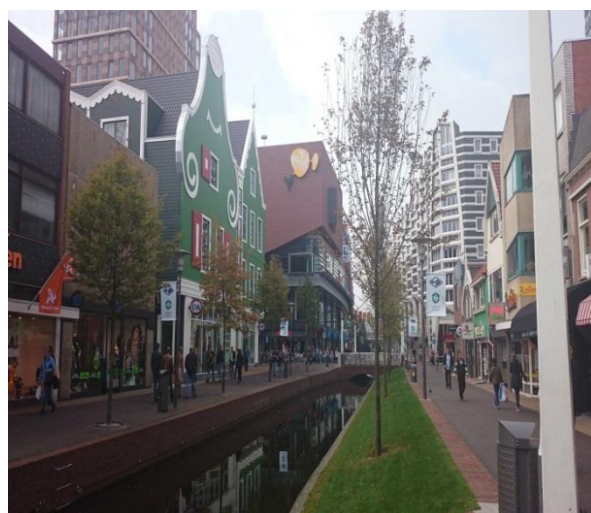
Architektas Sjoerd Soeters aprodė mums miesto centrą, papasakojo apie šio rajono istoriją ir jo plėtrą. Rotušėje jis suorganizavo mums prezentaciją apie architektūrą.

Naujasis Zandamo centras yra vienas iš sėkmingiausių miesto centro projektų Nyderlanduose. Viešoji erdvė visiškai pertvarkyta ir įgavo išskirtinę išvaizdą. Padidėjo miesto lankytojų ir turistų srautas, dauguma jų atvyksta pažiūrėti miesto centro.

Zandamas ir jį supantis Zan (Zaan) upės rajonas istoriškai labai susiję su pramone. Upė šį miestą skiria nuo Amsterdamo.

Po daugelio plėtros metų ir didelių investicijų Zandamas yra labai gyvybingas miestas. Miesto plėtrai reikėjo pritraukti verslo atstovų. Jie padėjo sukurti patrauklesnę aplinką. Buvo renovuotos beveik visos miesto parduotuvės ir priekinės pastatų fasadų dalys.

Zandamas siūlo puikius novatoriškus sprendimus, pvz., nemokamas dviračių paslaugas ir dviračių saugyklas. Taip pat buvo priimta keletas sprendimų dėl bendrosios paskirties zonų, tokių kaip pėsčiųjų takai, poilsio zonos ir prekybos vietos, naudojimo.

Zandamo mieste pastebėjome, kad architektūra nėra orientuota į pastatus. Ji orientuota į žmones. Zandame šis požiūris turėjo didelę įtaką miesto planavimo procesui. Čia aptikome daugybę malonių ir patrauklių vietų. Tai pavyzdinis miestas. Miesto centras turi būti patrauklus gyventojams ir skatinti socialinį aktyvumą.

Didesnis socialinis aktyvumas teritorijoje didina natūralųjį stebėjimą – o tai vienas iš pagrindinių CPTED principų. Taip pat labai svarbu tinkama atskirų elementų kombinacija ir aplinkos priežiūra.

4 KIEKVIENOS ŠALIES ATVEJŲ TYRIMAI

Šiame skyriuje pateikiame dalyvių darbus, kuriuose jie aprašė įdomias situacijas, kaip buvo įgyvendinami CPTED principai.

II modulio užduotis

Parinkome darbinių pavyzdžių iš kiekvienos šalies. Šalyse dalyvių skaičius skyrėsi, todėl kai kurios pateikė daugiau darbinių pavyzdžių. Iš Suomijos turime vieną pavyzdį, iš Lietuvos ir Latvijos – po du. Iš Estijos pateikti net 7 pavyzdžiai. Visos šios užduotys atitinka CEN/TR 14383-2:2007 standarte nurodytą formatą.

Visos jos pradedamos nuo trijų klausimų:

- **Kur?**

Tikslios vietos nustatymas (koordinatėmis ir (arba) apibrėžiant ribas ir (arba) nurodant pašto kodus ir kt.) ir teritorijos tipo nurodymas; teritoriją gali sudaryti esami statiniai, gatvės ir keliai arba teritorijos apstatymas gali būti planuojamas (nauja).

- **Kas?**

Pirminė ir bendroji nusikalstamumo toje teritorijoje keliamų problemų identifikacija arba numatomos tikėtino nusikalstamumo problemos naujai projektuojamame rajone, taip pat rajono tikimybė pritraukti nusikalstamą veiklą, paskatinti nesocialų elgesį ir sukelti nusikaltimų baimę gyventojams.

- **Kas?**

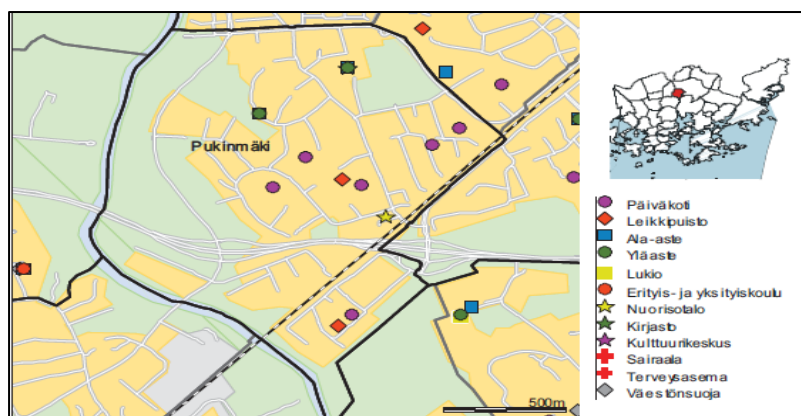
Suinteresuotųjų asmenų, kurie galėtų tiksliai nurodyti nusikalstamumo keliamas problemas, jas įvertinti, išsamiai išanalizuoti ir diegti nusikalstamumo prevencijos ar mažinimo priemones, nustatymas.

Suomija

Analizes atliko Juha Laaksonen, Jari Hakala ir Antti Tikkanen

Helsinki, Pukinmäki

Pukinmäki – vienas iš seniausių kaimų Helsinkio apylinkėse. Pirmieji daugiabučiai šiame rajone buvo pastatyti praėjusio amžiaus septintajame dešimtmetyje, tačiau dauguma dabartinių – kur kas vėliau, aštuntajame–devintajame dešimtmečiuose. Dauguma rajono populiacijos gyvena 1-ajame šiauriniame aplinkkelyje. Vėliau pietryčių kryptimi nuo geležinkelio buvo pastatytas Savelos rajonas, po jo pradėtos Pukinmäki trikampio komplekso statybos.¹⁰

1 pav. Pukinmäki žemėlapis¹¹

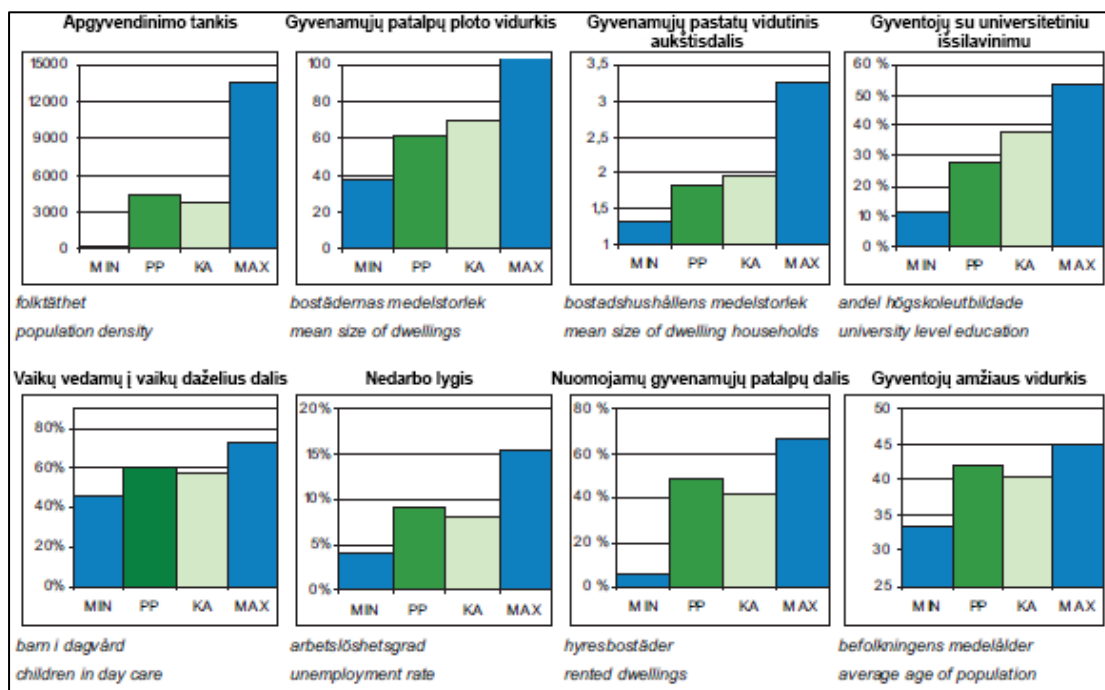
Pukinmäki yra tankiai apstatytas, įvairus priemiesčio rajonas. Čia vietoje nugriauto seno prekybos centro buvo pastatytas naujų daugiabučių blokas senjorams. Pukinmäki ir Savelos teritorijos kraštovaizdis kalvotas, jame gausu vešlių parkų. Pukinmäki teikiamų paslaugų įvairovė nėra didelė. Šioje srityje labiau pažengęs Malmi rajonas, esantis vieno kilometro atstumu nuo Pukinmäki.¹²

¹⁰ Helsinki alueittain 2013.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

Populiacija

2 pav. Demografiniai statistiniai Pukinmäki duomenys

Pukinmäki populiacija, dienos užimtumo centrus lankančių vaikų skaičius, nedarbo lygis ir vyresnio amžiaus žmonių skaičius yra didesni nei Helsinkio rajono vidurkis. Taip pat šiame rajone yra daug nuomos ir jaunimo apgyvendinimo centrų. Studentų bendrabučiai yra Savelos rajone. Visos šios aplinkybės turi įtakos nusikalstamumui Pukinmäki rajone¹³.

Pukinmäki situacijos analizė

Pukinmäki aplankėme siekdami įvertinti šio rajono saugumą¹⁴. Stebėjimus vykdėme laikydamiesi CPTED planavimo principų. Vizito tikslas – parengti Pukinmäki fizinių objektų, įskaitant pastatus, kelius (gatves, skersgatvius, takus ir kt.), aktyvios veiklos zonas, parkus, viešąjį transportą, apšvietimą ir kt., apžvalgą.

¹³ Pavyzdžiui, Sirén, 1984; Takala, 1979; Heiskanen, Sirén ir Roivainen, 2003; Sampson, 1995.

¹⁴ http://www.tryggaremanskligare.goteborg.se/pdf/engelska/Tryggghv_conf_eng.pdf

Stebėjimas. Pukinmāki planas suprantamas, čia nesunkiai galima stebėti aplinką ir suvokti, kas yra aplinkui ir priešais. Regėjimo zonos aiškios, nėra tamsių ir nematomų vietų. Asmuo, esantis pastate ar šalia jo, nelieka izoliuotas. Jis yra matomas ir pats gerai mato aplinką.

Dauguma Pukinmāki paslaugų punktų įrengta priemiesčio centre, tad čia didelis judėjimas ir gatvėje reikia būti dėmesingiems. Pukinmāki centre yra parduotuvių, barų, kirpyklų, autobusų stotelių, geležinkelio stotis ir kt. Asmuo, besinaudojantis paslaugomis ir judantis šioje teritorijoje, atlieka natūralųjį stebėjimą. Naktį rajono centras aprimsta.

Erdvės suplanuotos puikiai. Viena nuo kitos jos atskirtos augalais, tvoromis ir kitais fiziniais objektais. Tačiau yra ir ne taip gerai įrengtų zonų. Dažniausiai tai daugiabučių namų teritorijos.

Pastatų langai, durys ir balkonai suprojektuoti gerai. Pastatų langų, durų ir balkonų vieta ir dizainas padidina besirūpinančiųjų aplinkos saugumu, taip pat visų kitų gyventojų galimybes stebėti aplinką ir reaguoti į netinkamą elgesį iškviečiant policiją ar informuojant savininką.

Prieigos kontrolė. Privačios ir viešosios erdvės yra gerai sužymėtos. Natūralioji prieigos kontrolė įgyvendinta naudojant tokius elementus kaip durys, krūmai, tvoros, vartai, nusikaltėlių galvose sukeliančius suvokimą, kad rinktis tokį objektą rizikinga¹⁵. Daugiabučių namų išorinės durys dažniausiai yra rakinamos. Pirminė prieigos kontrolės priemonė – riboti patekimą prie nusikaltimo objekto ir sukurti pavojaus suvokimą nusikaltėliams.

Teritorijų sutvirtinimas. Neskaitant kai kurių daugiabučių, kitur erdvės suplanuotos ir išdėstytos puikiai. Žmonės labiau rūpinasi tuo, kas jiems priklauso, arba kai jie jaučiasi dalinai atsakingi. Asmenys, kurie didžiuojasi savo nuosavybe, kur kas labiau linkę rūpintis aplinka ir kitais bendruomenės nariais.¹⁶ Aplinka turi būti suprojektuota

¹⁵ Crowe, 2000.

¹⁶ Crowe, 2000; Sarkissian ir Welsh, 1994.

taip, kad būtų aiškiai apibrėžtos privačios teritorijos. Keli to paties komplekso daugiabučiai namai specialiai išdėstyti, kad sudarytų uždara vidinį kiemą. Šis kiemas skirtas tik namų komplekso gyventojams.

Teritorijos sutvirtinimo sąvoka apima privačias ir viešąsias erdves padedančius atskirti projektavimo elementus – kelkraščius, landšaftą, verandas ir kt. Šie elementai atlieka nuosavybės ženklo funkciją ir potencialiems nusikaltėliams tarsi nurodo laikytis atokiau.

Priežiūra. Visas rajonas yra puikiai prižiūrimas. Gerai prižiūrėti namai ir kiti pastatai sukuria nuosavybės jausmą, atbaidantį nusikaltėlius¹⁷. Viešąsias erdves prižiūri Helsinkio savivaldybė. Privačias erdves prižiūri savininkai arba priežiūros paslaugas teikiančios įmonės. Šviestuvai čia visada švarūs, o perdegusios ar sudaužytos lemputės laiku pakeičiamos. Viešosiose erdvėse nėra informacijos, kaip informuoti apie problemas ar vandalizmo atvejus. Daugiausia šiukšlių ir piešinių ant sienų yra Pukinmäki centre. Dauguma piešinių ant sienų pastebima geležinkelio stotyje. Didžioji jų dalis čia yra seniai. Viešosiose erdvėse yra pakankamai šiukšlių dėžių, nors kartais tuo tikrai sunku patikėti, nes gatvėse labai daug šiukšlių.

Nusikalstamumas Pukinmäki

Pukinmäki pasižymi dideliu nusikaltimų skaičiumi. Karštieji taškai yra siauros erdvės – ten nusikaltimai tokie dažni, kad juos lengva numatyti, bent jau vienu metų laikotarpiui. Tačiau neaišku, ar konkrečios vietos susijusios su tam tikro tipo nusikaltimais.

¹⁷ Crowe, 2000; Safer Places, 2004.

3 pav. Karštieji nusikalstamos veiklos taškai Pukinmäki rajone

Didžioji Pukinmäki įvykdomų nusikaltimų dalis – turtiniai nusikaltimai. Tai vagystės ir turto sugadinimas. Dažniausiai vagiama iš automobilių didelėse ir prastai suplanuotose automobilių aikštelėse. Dažniausi nuosavybės sugadinimo atvejai – piešiniai ant sienų. Daugiausia jų yra geležinkelio stoties ir kaimyniniuose rajonuose. Daugiausia nusikaltimų įvykdoma Pukinmäki centre ir keliuose viešojo apgyvendinimo ir studentų bendrabučių teritorijose. Nusikaltimai dažniausiai daromi vakarais ir naktį. Policijos duomenys rodo, kad didžiąją dalį nusikaltimų įvykdo vietiniai gyventojai, tik keletą – atvykėliai. Tikėtina, kad prie nusikaltimų dažnio šiame rajone prisideda Pukinmäki populiacijos charakteristikos.

Problemų sprendimai

Dažniausi Pukinmäki nusikaltimai – automobilių vagystės ir piešiniai ant sienų. Toliau įvardijamos fizinių aplinkos objektų keliamos problemos ir rekomendacijos, kaip jas sumažinti.

Automobilių aikštelių perprojektavimas

Dabartinė situacija

- Automobilių aikštelės yra didelės, netinkamai suprojektuotos ir prastai apšviestos.

- Prasta priežiūra – automobilių aikšteles dažnai supa tanki augalija, kuri blokuoja vaizdą ir trukdo vykti natūraliajam stebėjimui.
- Automobilių aikštelės yra toli nuo aktyvios veiklos vietų, įmonių ir gyvenamųjų namų, todėl natūraliojo stebėjimo ir prieigos kontrolės galimybės mažos.
- Prastai nurodytos automobilių aikštelių teritorijos ribos.

Rekomendacijos

- Kiekvienoje automobilių aikštelėje būtina pasirūpinti geru apšvietimu.
- Priežiūra. Būtina sutvarkyti augaliją aplink aikšteles, tuo turi pasirūpinti Helsinkio savivaldybė arba nuosavybės savininkai.
- Kai kuriose automobilių aikštelėse rekomenduojama naudoti vaizdo stebėjimo sistemas (kmeras).
- Automobilių aikštelių teritorijos turi būti aiškiai pažymėtos ženklais ir aptvertos tvoromis.
- Dideles automobilių aikšteles reikia suskirstyti į mažesnes dalis.
- Policija ir draudimo bendrovės gali suteikti savininkams daugiau informacijos apie automobilių vagystes, patarti, kaip apsaugoti nuo nusikaltimų, ir skatinti geresnius automobilių savininkų apsaugos įpročius.

Pukinmäki geležinkelio stoties ir aplinkinių teritorijų perplanavimas

Dabartinė situacija

- Geležinkelio stotis ir aplinkinės teritorijos prastai kontroliuojamos.
- Geležinkelio stotis netinkamai suprojektuota ir prastai apšviesta. Stotyje yra du išėjimai. Keliuose nesaugu – daug uždarytų erdvių, ilgų koridorių, tamsių kampų ir siaurų tunelių, kur matomumas itin prastas. Čia patekęs pėsčiasis, taip pat aplinką stebintis asmenys nemato viso priešais esančio kelio ir jo aplinkos.
- Geležinkelio stotis ir jos aplinka prastai prižiūrimos – daugybė piešinių ant sienų, daug šiukšlių.

Rekomendacijos

- Gera priežiūra. Piešinius ant sienų ir prišiukšlintas vietas būtina greitai aptikti. Greitas piešinių ant sienų aptikimas suteikia informacijos, leidžiančios kurti veiksmingas apsaugos priemones¹⁸.
- Stebėjimas. Elektroninių apsaugos priemonių naudojimo didinimas. Patartina natūralųjį stebėjimą papildyti elektroninėmis stebėjimo sistemomis (kameromis).
- Apsaugos nuo piešinių ant sienos didinimas – apsauginiai elementai, paviršių dangos, kurias lengva valyti ir (arba) ant kurių sudėtinga piešti.
- Būtina pagerinti geležinkelio stoties teritorijos apšvietimą.
- Sutelkti dėmesį į pakartotinai nusikaltimus darančius asmenis.

Kas turi dalyvauti atliekant planavimo darbus?

Suinteresuotosios šalys

- Policija – nusikalstamumo prevencija ir CPTED rekomendacijos, nes turi reikiamos patirties.

¹⁸ Lamm, Weisel, 2002.

- Helsinkio miesto savivaldybė – architektai ir planuotojai.
- Helsinkio miesto savivaldybė – viešųjų erdvių priežiūros skyrius (atsakingas už priežiūros darbus šiame rajone). Gali pasidalyti patirtimi ir dalyvauti planavimo procese.
- Apgyvendinimo bendrovės.
- Gyventojai – gali dalyvauti nusikalstamumo prevencijoje.
- Viešojo transporto įmonės („VR Group“ ir HSL) – gali dalytis patirtimi ir dalyvauti planavimo ir nusikalstamumo prevencijos procesuose.
- Paslaugų įmonės – gali pasidalyti patirtimi ir dalyvauti planavimo procese.
- Socialiniai darbuotojai – gali organizuoti užsiėmimus jaunimui.
- Vietinės mokyklos – gali mokyti ir kontroliuoti rajono jaunimą.
- Įdarbinimo paslaugų įmonės – gali skatinti rajono gyventojus dirbti.
- Draudimo bendrovės – gali teikti patarimus nusikalstamumo prevencijos klausimais.

Lietuva

Lietuvos 1 grupės projektas

Verkių regioninis parkas – vienas iš daugelio regioninių parkų Lietuvoje. Beveik visas jis – Vilniaus miesto savivaldybės Verkių seniūnijos teritorijoje (seniūnija – mažiausias Lietuvos administracinis vienetas). Parkas įkurtas 1992 metais siekiant apsaugoti natūralius Žaliųjų ežerų kompleksus, Verkių rūmus, Kalvarijų ir Trinapolio parkus, kitus vertingus objektus. Parko plotas siekia 2673 ha (seniūnijos plotas tēra

5565 ha). 76,5 % parko teritorijos sudaro miškai, 52,7 % – draustiniai, 23,9 % – rekreacinės zonos.

Tai viena iš populiariausių šalia Vilniaus esančių zonų, ypač vasaros sezono metu, todėl čia gausu problemų, susijusių su intensyviu eismu ir blogais parko lankytojų įpročiais. Žmonės (dažniausiai jaunimas) lankosi čia, kad atsipalaiduotų, tačiau ne visi atsipalaidavimo būdai, kuriuos renkasi jaunimas, yra priimtinas vietinei bendruomenei. Šalia šio parko gyvena maždaug 10 000 žmonių, didžioji dalis – individualiuose namuose. Šiame rajone dažnai apsigyvena pasiturinčios šeimos, ieškančios saugios ir ramios gyvenamosios vietos šalia gamtos ir netoli miesto centro. 2007 metais aktyvūs bendruomenės nariai pradėjo savo pačių inicijuotą saugios kaimynystės programą „Saugūs Balsiai“, per kurią numatyta įgyvendinti daug pokyčių. Kadangi teritorija pasižymi optimaliomis augimo sąlygomis kai kurioms išskirtinėms ir valstybės saugomoms augalų rūšims (33 Lietuvos raudonojoje knygoje įrašytų augalų rūšys, viena iš jų – ypač reta), šio rajono apsauga taip pat labai svarbi Lietuvos gamtos fondui. Jo atstovai kreipėsi į vietinę policiją su siūlymu bendradarbiauti.

Remiantis nusikaltimų statistika, didžiausią grėsmę šiame rajone kelia (įvykiai per metus):

- alkoholio vartojimas viešose vietose (bendruomenės ir policijos duomenimis, maždaug 5000);

- eismo įvykiai ir važinėjimas draudžiamose teritorijose (2400–3000);

- piešiniai ant apleistų ir kitų pastatų sienų be leidimo (26);

- viešosios tvarkos pažeidimai vasaros sezono metu (gauti 77 pranešimai);
- į Lietuvos raudonąją knygą įtrauktų augalų naikinimas (informacijos apie konkrečius pažeidimus nėra, tačiau daugybė nusiskundimų gaunama iš Lietuvos gamtos fondo).

Suinteresuotosios šalys

Atlikus nedidelę situacijos analizę dėl CPTED projekto įgyvendinimo, buvo pasirinktos šios pagrindinės suinteresuotosios šalys:

- *vietinė policija* – veiksmų koordinavimas, patruliavimas ir nusikaltimų tyrimas;
- *Vilniaus miesto savivaldybė* – apleistų pastatų pašalinimas, apšvietimo sistemų įrengimas, specialiųjų ženklų tvirtinimas vietose, kur draudžiamas eismas;
- *regioninio parko direkcija* – informacinių, draudžiamųjų ir kitokių stendų gamyba ir informacijos apie įrengtas technines priemones platinimas, taip pat natūralių barjerų įrengimas šalia saugotinos augalijos;
- *Lietuvos gamtos fondas* – tvorų ir kitų techninių aplinkos priežiūros priemonių įrengimas;
- *Verkių miško eiguliai* – patruliavimas miškuose ir atsakingų institucijų informavimas apie pažeidimus;
- *Balsių bendruomenė* – neformalusis teritorijos stebėjimas ir atsakingų institucijų informavimas apie pažeidimus, taip pat informacijos apie įgyvendinamas priemones sklaida;
- *vietinės savivaldybės viešosios tvarkos pareigūnai* – patruliavimas ir smulkių pažeidėjų baudimas;
- *paplūdimio gelbėtojai* – budėjimas paplūdimio teritorijoje ir atsakingų institucijų informavimas apie pažeidimus;
- *savanoriai* – pagalba policijos pareigūnams (patruliavimas ir atsakingų institucijų informavimas apie pažeidimus);
- *vietinės mokyklos* – dalyvavimas nusikalstamumo prevencijos veikloje (mokiniamis policijos rengiamos prezentacijos apie pažeidimus ir patarimai dėl saugaus elgesio paplūdimyje prieš vasaros atostogas).

Tikslai, objektai ir rezultatai

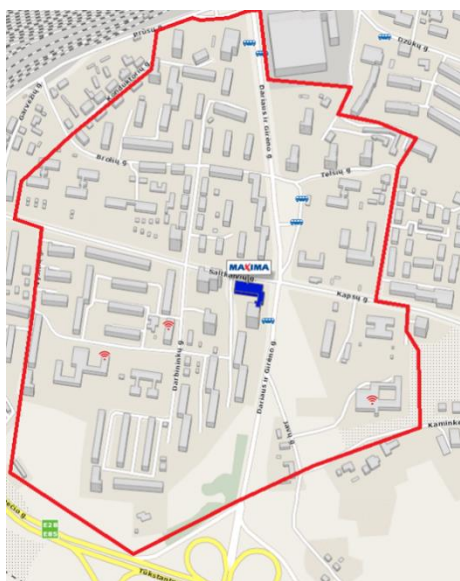
Problema	Tikslai ir objektai	Rezultatai
Alkoholio vartojimas viešosiose vietose	<p>Įrengti stendus, informuojančius apie baudžiamąją atsakomybę už alkoholio vartojimą viešosiose vietose.</p> <p>Sumažinti alkoholio įsigijimo vietų skaičių.</p> <p>20 proc. sumažinti su alkoholio vartojimu susijusių pažeidimų.</p>	<p>Įrengti 5 stendai su tokia informacija.</p> <p>Prieš pradėdant įgyvendinti projektą teritorijoje buvo 2 vietos, kuriose buvo galima įsigyti alkoholio. Projekto laikotarpiu viena iš jų buvo uždaryta.</p> <p>Policija surengė reidą, sulaikė ir nubaudė 65 alkoholių viešosiose vietose vartojusius asmenis.</p>
Eismas ir važinėjimas draudžiamose vietose.	<p>Įrengti specialius ženklus ten, kur eismas draudžiamas.</p> <p>Įrengti natūralius barjerus daugiausia problemų keliančiose vietose.</p>	<p>Įrengti 2 ženklai.</p> <p>Įrengti 2 akmeniniai barjerai.</p>
Piešiniai ant apleistų ir kitų pastatų sienų be leidimo.	Pašalinta 50 proc. apleistų pastatų.	Informacija apie tokius pastatus perduota vietinei savivaldybei. Laukiama sprendimų.
Viešosios tvarkos pažeidimai vasaros sezono metu.	<p>Įrengti apšvietimo sistemas daugiausia problemų keliančiose vietose.</p> <p>Įrengti vaizdo stebėjimo sistemas.</p>	<p>Informacija apie problemiškausias vietas perduota vietinei savivaldybei. Laukiama sprendimų.</p> <p>Teritorijose, kuriose auga saugoma augalija, įrengtos</p>

	20 proc. sumažinti viešosios tvarkos pažeidimų skaičių.	vaizdo stebėjimo sistemos. Policija užregistravo du viešosios tvarkos pažeidimus. Abiejų įvykių kaltininkai buvo sulaikyti. Be to, nubausti 197 smulkūs pažeidėjai.
Į Lietuvos raudonąją knygą įtrauktų augalų apsauga nuo naikinimo.	Įrengti tvoras specifinėse teritorijose. Pastatyti stendus su informacija apie baudžiamąją atsakomybę už saugomų augalų naikinimą. Įrengti apsaugos sistemas daugiausia problemų keliančiose vietose.	Aptverta tvora. Pastatytas 1 stendas. Teritorijose, kuriose auga saugoma augalija, įrengtos vaizdo stebėjimo sistemos.

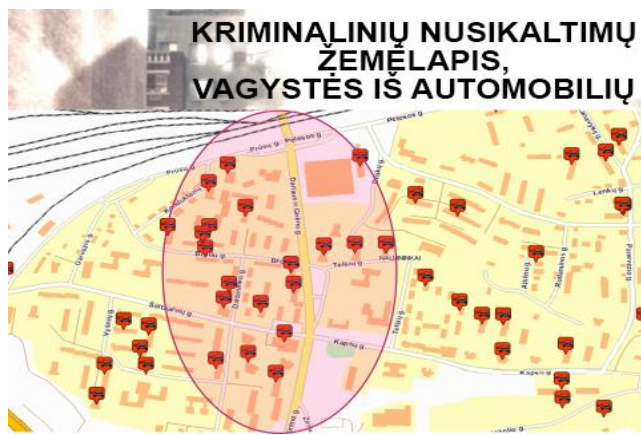
Lietuvos 2 grupės projektas

Teritorijos aprašas

Naujininkų rajonas garsėja prasta reputacija. Šis rajonas išsiskiria iš kitų Vilniaus miesto rajonų ir dažnai žymimas juodu tašku dėl didelio nusikalstamumo. Taigi 2 Lietuvos komandos grupė nusprendė rinktis šį rajoną, ypač – Naujininkų rajono centrinę dalį.

Remiantis nusikaltimų statistika, šiame rajone kiekvienais metais užregistruojama daugiau nei 20 plėšimų, daugiau nei 280 vagysčių (įskaitant daugiau nei 125 vagystes iš automobilių) ir maždaug 15 įsilaužimų. Nusikalstamos veiklos situacijai šiame rajone didelę įtaką daro romų (čigonų) bendruomenės kaimynystė. Rajonas tapo tarpiniu punktu daugeliui sunkių narkotinių medžiagų, ypač heroino, vartotojų, atvykstančių iš visų Vilniaus miesto rajonų. Daugumą nusikaltimų viešose vietose padaro narkotikus vartojantys asmenys, vykstantys į romų bendruomenę įsigyti narkotikų. Kad turėtų už ką jų nusipirkti, pakeliui jie ieško galimybių ką nors pavogti. Rajone yra viešojo transporto mazgas, dvi mokyklos, prekyvietė (turgus) ir prekybos centras „Maxima“. Šiame rajone didžiausią dėmesį reikėtų skirti Naujininkų transporto mazgui, nes čia ypač intensyvus eismas ir gausu iš viso miesto atvykstančių narkomanų. Vadinasi, pagrindinės apsaugos priemonės turi būti telkiamos šioje vietoje.

Suinteresuotosios šalys

Pagrindinės CPTED programos principų diegimo šiame rajone suinteresuotosios šalys:

- Vilniaus miesto savivaldybė ir Naujininkų seniūnija. Didžioji dalis apsaugos priemonių šiame rajone gali būti įdiegta tik turint stiprų Vilniaus savivaldybės palaikymą, nes savivaldybė valdo miesto biudžetą ir miesto taryba sprendžia dėl lėšų paskirstymo ir jų kiekio siekiant padidinti saugumą tam tikrose miesto vietose. Labai svarbu vietinių bendruomenių ir policijos bendra veikla rajone, ypač reikia sutelkti dėmesį į didžiausią pavojų žmonėms keliančias vietas ir informuoti savivaldybę.
- Transporto paslaugų įmonės. Kaip jau minėta, problemiškausia Naujininkų centrinės dalies teritorija yra viešojo transporto mazgas. Tam tikra transporto įmonių pajamų dalis turėtų būti investuojama į transporto mazgų ir stotelių saugumo didinimą. Transporto įmonių atsakomybė – stogeliai, papildomas apšvietimas, stebėjimo kameros ir kitos apsaugos priemonės.

- Naujininkų seniūnijos bendruomenė ir Dariaus ir Girėno g. 11-ojo namo saugios kaimynystės grupė. Vietinė bendruomenė yra labai svarbus CPTED principų diegimo šiame rajone projekto dalyvis. Aktyvios vietinės bendruomenės gali paveikti vietos institucijas, kad jos įtrauktų į savo planus CPTED programos įgyvendinimą, taip pat gali investuoti į CPTED programos įgyvendinimą privačiose erdvėse.
- Prekybos centras „Maxima“. Tai didžiausias Naujininkų rajono traukos centras. Šiuo metu prekybos centro vadovybė didelį dėmesį skiria apsaugai, kad sumažintų vagiliavimo atvejų. Prekybos centro viduje įrengta daugiau nei 70 vaizdo stebėjimo kamerų, tačiau parduotuvės išorėje kamerų nėra.
- Labai svarbios rajono institucijos – mokyklos ir gimnazijos. Mokyklas šiame rajone lanko daugiau nei 2000 vaikų, jose dirba daugiau nei 400 darbuotojų. Mokinių saugumas ypač svarbus, todėl vietinė savivaldybė kartu su bendruomene privalo ieškoti veiksmingiausio būdo užtikrinti vaikų apsaugą jiems keliaujant iš namų į mokyklą ir atgal, taip pat saugumą mokyklose, įskaitant CPTED principų įgyvendinimą.

Tikslai

Pagrindinis CPTED principų įgyvendinimo Naujininkų rajono centrinėje dalyje tikslas – 20 proc. sumažinti nusikalstamumą ir nusižengimų skaičių šiame rajone ir padidinti gyventojų saugumo jausmą.

Kiti tikslai – sumažinti alkoholio vartojimo ir su juo susijusių pažeidimų viešosiose vietose skaičių, nusikaltimų, netinkamo elgesio, narkotikų vartojimo ir susijusių nusižengimų skaičių, kontroliuoti jaunimo susibūrimo vietas ir nusikaltėlius romus.

1. Pagrindinės priemonės

- Augmenijos kontrolė. Apželdinimo situacija Naujininkų rajono centrinės dalies viešosiose erdvėse ir apylinkėse yra komplikuota. Dėl nepakankamos priežiūros daugumoje vietų krūmai ir medžiai peraugę ir labai blogina aplinkos matomumą. Augmenijos kontrolė čia gali būti vienas iš veiksmingiausių ir pigiausių būdų padidinti matomumą ir kartu saugumą.

- Vaizdo kamerų ir apšvietimo įrengimas. Užduotis iš esmės priklauso nuo savivaldybės. Nuo 2015 metų pradžios Vilniaus miesto savivaldybė planuoja visame mieste pradėti vaizdo stebėjimo sistemos diegimo darbus. Įgyvendinant šį projektą Naujininkų viešojo transporto mazge turi būti sumontuotos 3–4 vaizdo kameros. Taip pat bus parengtas ir savivaldybei pateiktas papildomo apšvietimo poreikio žemėlapis.
- Saugumą gerinantys inžineriniai sprendimai. Tai įėjimų į daugiabučius rekonstrukcija, pastogių įrengimas viešojo transporto stotelėse, senų prekybos kioskų pašalinimas ir naujų įrengimas ir kt.

- Gyventojų ir verslo atstovų apklausos dėl jų saugumo pojūčio. Labai svarbu žinoti, kaip šiame rajone jaučiasi gyventojai ir svečiai. Tokias apklausas galima vykdyti mokyklose, prekybos centruose, taip pat apklausti rajono saugos grupių atstovus ir kt.

Kas padaryta?

Lietuvos CPTED komandos 2 grupė parengė tikslios teritorijos nusikalstamumo ir darbų apimties analizę. Remiantis pagrindiniais CPTED principais, buvo parengtos kelios rekomendacijos. Spalio viduryje jos išsiųstos Vilniaus miesto savivaldybei. Iki šiol laukiama atsakymo iš savivaldybės. Rekomendacijose didžiausias dėmesys skirtas Naujininkų viešojo transporto mazgui. Rekomendavome stotelėse įrengti pastoges transporto laukiantiems keleiviams, pašalinti iš viešojo transporto mazgo teritorijos senus prekybos kioskus ir įkurti naują prekybos paviljoną, įrengti vaizdo stebėjimo ir įrašymo sistemą, sutvarkyti ir prižiūrėti matomumui trukdančią augmeniją. Pradėtas pirmasis darbų etapas. Bendradarbiaujant su landšafto priežiūros paslaugas teikiančiais specialistais nustatyta, kurie medžiai ir krūmai turėtų būti iškirsti. Susitikime su prekybos centro „Maxima“ vadovybe sutarta dėl vaizdo stebėjimo ir įrašymo sistemos įrengimo prekybos centro išorėje per visą jos perimetrą ir dėl papildomų šviestuvų įrengimo.

Šiuo metu CPTED programa pristatoma Lietuvos policijos pareigūnams, savivaldybėms, miesto architektams ir kitoms susijusioms institucijoms. 2014 m. lapkričio 7 d. Vilniuje pradedami apskrities policijos pareigūnų CPTED mokymai. Esminis mokymų tikslas – supažindinti policijos pareigūnus su pagrindiniais CPTED principais. Tikimės, kad pasibaigus mokymams policijos pareigūnai sugebės teikti nesudėtingas CPTED rekomendacijas.

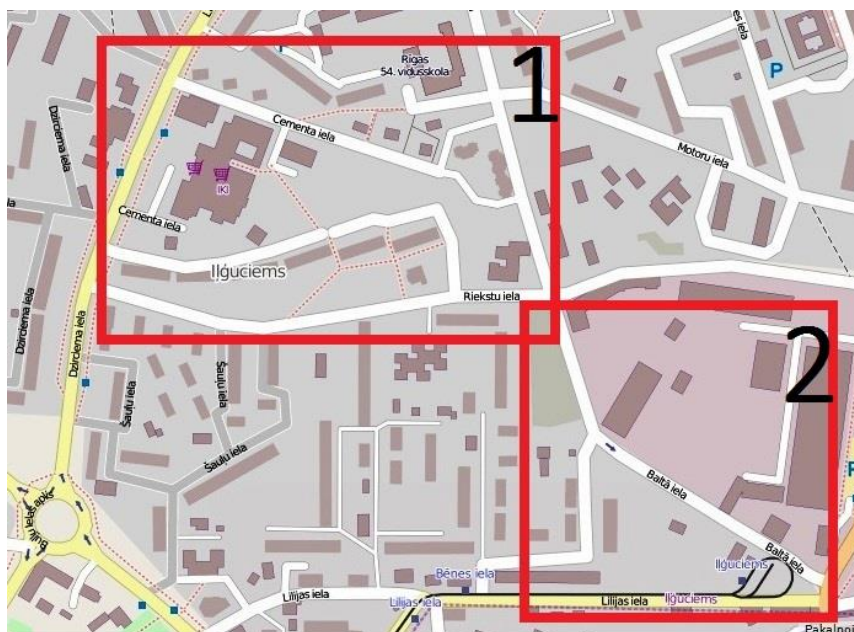
Latvija

Teritorijas aprašas

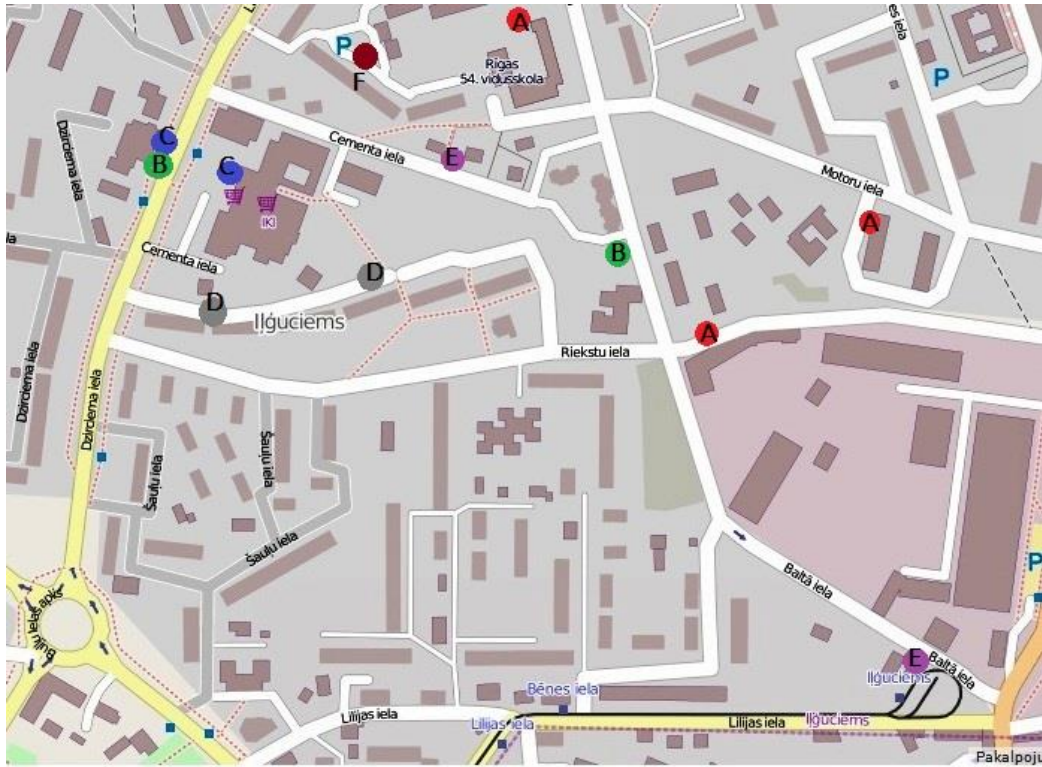
Šiam projektui buvo pasirinktas Rygos miesto rajonas Ilģuciemis. Rajonā daugiausia sudaro daugiabučių kompleksai, yra keli vaikų darželiai, mokyklos ir prekybos centrai. Projektui vykdyti buvo pasirinktos dvi specifinės teritorijos: pagrindinė teritorija (1) ir papildoma teritorija (2). Antroji teritorija buvo pridėta dėl gyventojų nusiskundimų ir nesaugumo jausmo tam tikrose gatvėse.

Pirmojoje teritorijoje stovi maždaug 10 daugiabučių namų ir 8 mažesni gyvenamieji namai, 2 mokyklos, 1 vaikų darželis, 2 prekybos centrai, paštas, nedidelis kazino, prekyvietė (turgus) (prekybos centro teritorijoje), baras ir saugoma automobilių stovėjimo aikštelė. Netoli abiejų teritorijų yra savivaldybės socialiniai būstai.

Antrojoje teritorijoje yra garažų kompleksas, senos gamybinės patalpos, keli daugiabučiai ir tramvajų stotelė. Asmenys, gyvenantys pirmojoje teritorijoje grįždami namo iš tramvajų stotelės turi kirsti antrąją teritoriją.

Pranešimai apie teritorijoje įvykusius incidentus

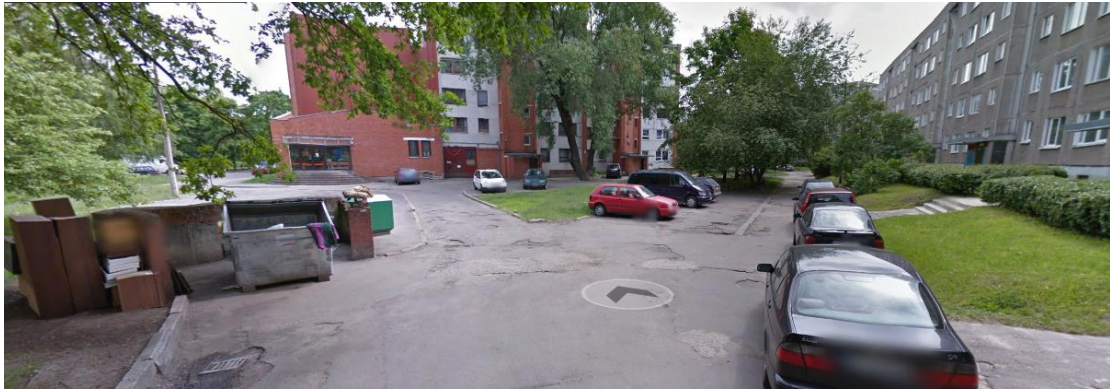

Remiantis policijos pateiktais duomenimis, nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2014 m. balandžio 15 d. buvo gauti šie pranešimai apie incidentus pirmojoje teritorijoje: a) 1 narkotinių medžiagų vartojimo viešoje vietoje atvejis (2 analogiški atvejai kaimyniniuose rajonuose); b) 2 neblaivių asmenų pasirodymo viešoje vietoje atvejai; c) 24 vagiliavimo parduotuvėse atvejai; d) 2 įsilaužimo atvejai; e) 1 šlapinimosi viešoje vietoje atvejis; f) 1 vagystė iš automobilio.

Įsilaužimų vietos:

Automobilių vagysčių vietos:

Remiantis policijos pateiktais duomenimis, nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2014 m. balandžio 15 d. gauti šie pranešimai apie incidentus antroje teritorijoje:
e) 1 šlapinimosi viešoje vietoje atvejis.

Apklausiami antrosios teritorijos žmonės skundėsi, kad čia jie nesijaučia saugūs, tačiau minėtu laikotarpiu jokių kitų incidentų ar nusikaltimų neužregistruota. Galima priežastis – šioje gatvėje nėra pasišalinimo (pabėgimo) kelių. Vienoje kelio pusėje yra mūrinė siena, kitoje – garažų kompleksas.

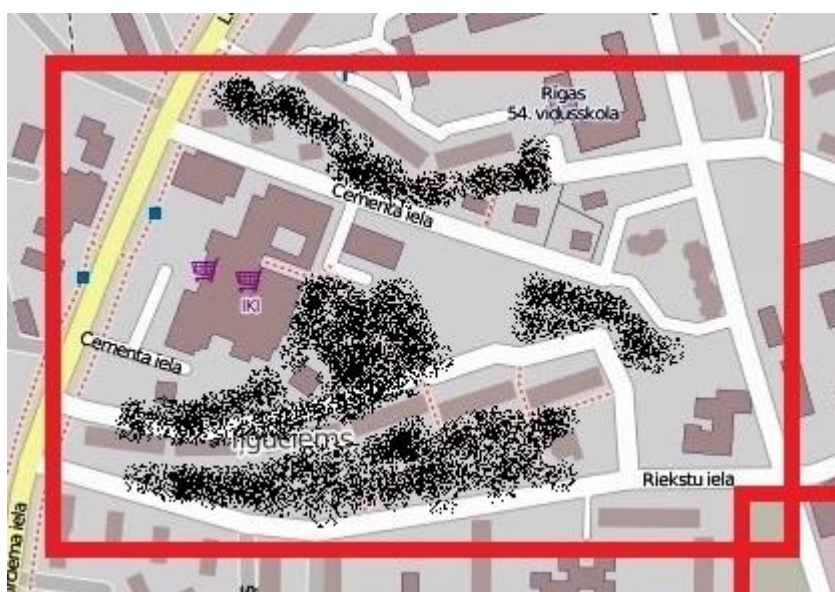

Nakties metas teritorijoje

Teritorija buvo stebima naktį, siekiant nustatyti galimas problemas, kylančias tamsiuoju paros metu. Stebėjimas buvo pradėtas 0.25 val. ir baigtas 1.25 val. po vidurnakčio. Stebėjimo laikotarpiu gatvėje buvo tylu, ją praėjo maždaug 20 vyriškių (vienas neblaivus).

Stebint atkreiptas dėmesys į tai, kad visi pagrindiniai keliai apšviesti, tačiau keliukai, vedantys link namų, yra tamsūs.

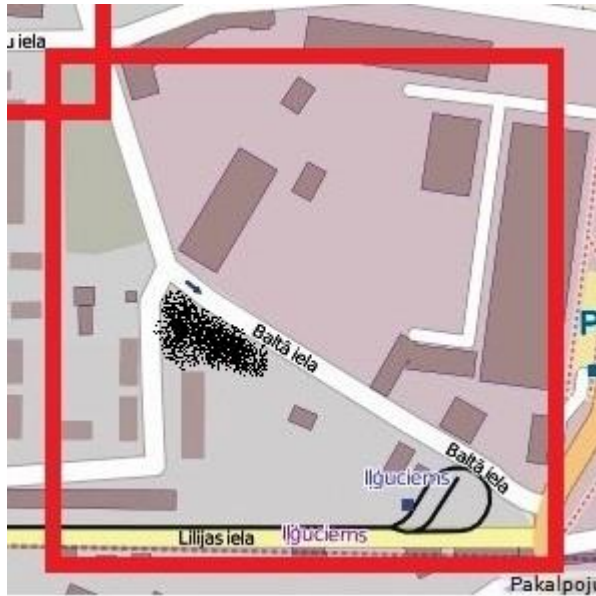
Remiantis šiais tyrimais buvo sudarytas neapšviestų pirmosios teritorijos vietų žemėlapis:

Juodai pažymėtos visiškai neapšviestos pirmosios teritorijos vietos. Asmenys, gyvenantys šiose vietose, eidami į prekybos centrą ir iš jo turi kirsti visiškai tamsias zonas. Nė vienas pėsčiųjų takas visai neapšviestas.

Antroji teritorija apšviesta puikiai, joje aptikta tik viena tamsi vieta.

Pagrindinēs suinteresuotosios šalys

Savivaldybē

Verslo organizācijas – parduotuvēs, automobiļu aikštelēs, kazino, baras

Butu savininkai (jū atstovai)

Pašto skyrius

Policija

Mokyklos

Garažu savininkai

Galimi sprendimai

Analizējot antrosios teritorijos situacijā nustatyti šie galimi poreikiai:

1. Investicijos į aplinkos tvarkymą (vaikų žaidimų aikštelės renovacija ir piešinių ant sienų problemos sprendimas).

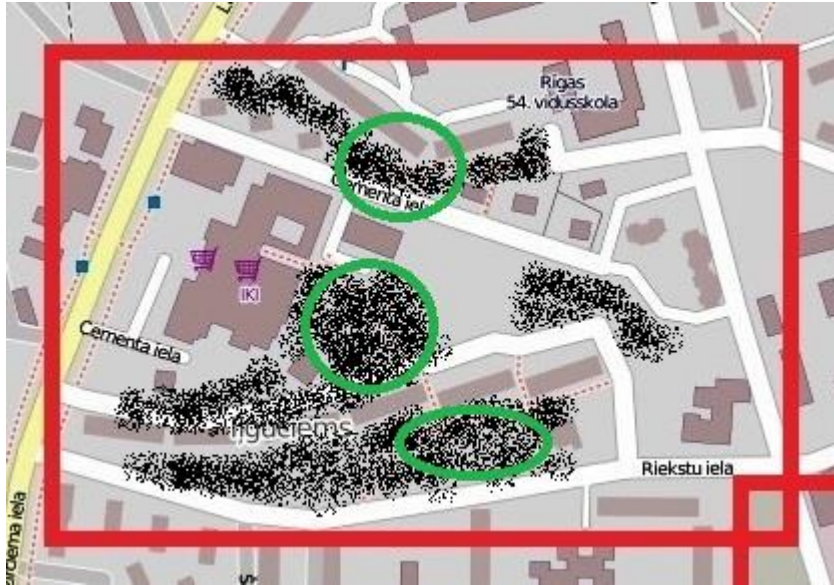

Žaidimų aikštelė buvo įrengta sovietiniais laikais (žaliasis ratas), dabar ji beveik visiškai sugriauta. Aikštelė šiuo metu nenaudojama arba naudojama ne pagal paskirtį. Šalia įrengta saugoma automobilių stovėjimo aikštelė. Visur aplink senąją žaidimų aikštelę pastatų sienos yra išpaišytos. Aikštelė neapšviesta ir tamsiuoju paros metu joje tamsu.

2. Apšvietimas tamsiuoju paros metu
Žmonės, einantys į parduotuves ar grįžtantys iš jų, turi naudotis neapšviestais takais. Jiems reikia kirsti tamsias zonas (žaliuosius ratus) arba daryti ilgas apylankas, kad galėtų pasiekti prekybos centrą „Iki“.

Nors šioje teritorijoje nusikaltimų neužregistruojama, žmonės čia jaučiasi nesaugūs. Po prekybos centru einantis tunelis taip pat neapšviestas.

Latvijas komandas 2 grupē

Pasirinkta vieta – Ryga, Mazā Klijānu gatvē

Vieta – Rygos miesta Mazā Klijānu gatvē – yra istoriniame miesto centre ir neoficialiai naudojama kaip pėsčiųjų ir dviratininkų takas, vedantis nuo intensyviausios Rygos miesto Brīvības gatvės ir Gaisa tilto iki Brasa geležinkelio stoties ir tramvajaus maršruto Nr. 11 (Ciekurkalns ir Mezaparks kryptimi) stotelės. Ši vieta unikali tuo, kad gatve einantys žmonės per 2 minutes atsiduria saugomoje teritorijoje – senosiose (šiuo metu nebenaudojamose) kapinėse, kurios yra valstybės saugomas architektūrinis objektas su senais medžiais ir krūmais. Šiomis kapinėmis žmonės naudojami kaip parku. Netoliese yra kelių pagrindinių Rygos miesto autobusų ir troleibusų maršrutų stotelės. Bendra sodo ir parko „Lielie kapi“ teritorija yra 22 ha. Mazā Klijānu gatvės ilgis – maždaug 1,3 km, ji driekiasi šio parko (kapinių) teritorijoje, kuria žmonės naudojami kaip parko taku.

Pagrindinės su nusikalstamumu susijusios problemos – ši vieta yra dviejų pagrindinių Rygos miesto transporto linijų, kuriomis naudojasi labai skirtingi žmonės, sankirta: iš darbo grįžtantys ar į jį vykstantys darbuotojai, motinos su vaikais, dviratininkai, asmenys, vedantys pasivaikščioti savo augintinius, ir pan. Tačiau čia taip pat gausu alkoholikų, narkomanų, benamių, asocialių asmenų ir, deja, nusikaltėlių.

Ne apie visus incidentus pranešama policijai, todėl oficialiai gauta informacija realią situaciją atspindi tik dalinai.

Pagrindinė problema šioje miesto vietoje – viešas ir gausus alkoholio vartojimas. Per tyrimą užregistruota daugiau nei 17 skirtingų atvejų Mazā Kljānu gatvės apylinkėse. 2013 metais registruoti trys šaunamojo ginklo pavartojimo atvejai, vienas iš jų baigėsi savižudybe. Gauti du oficialūs pranešimai apie kapinėse miegančius benamius. Čia leidžia laiką žmonės, kuriems paskirta policijos priežiūra.

Dauguma pranešimų apie incidentus užregistruoti 2–3 valandą nakties. Dieną šioje teritorijoje sąlyginai ramu.

Neskaitant policijos pateiktos informacijos apie incidentus, viena iš didžiausių problemų šioje parko (kapinių) teritorijoje – žmonių saugumas.

Visoje teritorijoje apšvietimas nepakankamas arba jo visai nėra.

Taip pat nesaugi sankryža, kurią reikia kirsti norint iš tramvajaus maršruto Nr. 11 stotelės patekti į parko teritoriją. Dieną sankryžą žmonės priversti kirsti bėgte (žr. pridedamas nuotraukas).

Pagrindinės suinteresuotosios šalys

Rygos miesto savivaldybė, Vidžemės rajonas

Rygos sodų ir parkų valdybą (savivaldybės institucija, atsakinga už visų Rygos miesto sodų ir parkų priežiūrą)

Liuteronų bažnyčia (*Latvijas Evanģēliski luteriskā baznīca*)

Miesto policijos ir Latvijas valstybinės policijos Brasos rajono skyriai

Rygos miestas

Šunų savininkų asociacija

Miesto plėtros skyrius

Rygos miesto kelių saugos direkcija

Darbo grupės nustatytos su nusikalstamumu susijusių teritorijos problemų šalinimo priemonės:

- stiprinti Brasos rajono policijos ir Rygos miesto savivaldybės policijos skyrių tarpžinybinį bendradarbiavimą;
- atkreipti dėmesį į papildomo patruliavimo poreikį ir galimybę abiejose parko pusėse, ties įėjimais, įrengti vaizdo stebėjimo ir įrašymo sistemas;

- bendradarbiaujant su miesto taryba ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis inicijuoti Mazā Klijānu gatvės renovācijas darbus, iekskaitant papildomo apšvietimo iekngimā;
- inicijuoti diskusijā tarp architektu ir landšafto dizaineriu dēl galimo teritorijas perplanavimo idēju;
- bendradarbiaujant su socialiniais partneriais teritorijoe uztikrinti papildomā apsaugā;
- iekspreesti nesaugaus pēsciuju sankryžos kirtimo problēmā iekngiant keliu ženklus (bendradarbiaujant su keliu eismo specialistais).

Estija

Objekts

Greitkelio Talinas–Tartu–Veru–Luhama, 184,5 kilometras.

Pagrindinēs problemas

Tartu greitkelio 184,5 kilometras yra prieš pat Tartu miesto ribą, todėl čia eismas ypač intensyvus. Kelio infrastruktūra labiau primena miesto gatvę nei greitkelį. Aplink įsikūrę daug įmonių ir parduotuvių, jos pritraukia daug žmonių. Šioje vietoje vairuotojai dažnai pažeidžia kelių eismo taisykles ir sukuria avarines situacijas. Kelyje nėra būtinųjų išvažiavimo iš greitkelio juostų ar kitų eismo reguliavimo priemonių. Vairuotojai dažnai atlieka pavojingus manevrus, pavyzdžiui, suka į kairę, nors posūkis į kairę draudžiamas (kelio juostos atskirtos ištisine linija).

Didelis avarinių situacijų pavojus.

Žala privačiai nuosavybei (žemei).

Suinteresuotosios šalys

Kelių naudotojai

Policija

Savivaldybė

Kelių administracija

Įmonės (gamybinių ir komercinių įmonių savininkai)

Įmonių lankytojai

Privataus turto savininkai

Objektas

Keturių aukštų pastatai Pernu apskrityje, Liiva g. 8d, ir apylinkės Pernu mieste. Butai šiuose pastatuose naudojami kaip savivaldybės socialinis būstas.

Pagrindinės problemos

Didelis nusikalstamumas, vietinė apsaugos bendrovė neatitinka funkcinių reikalavimų, Liiva g. 8d gyventojai nesijaučia saugūs.

Suinteresuotosios šalys

Liiva g. 8d gyventojai

Liiva g. 8d kaimynystės gyventojai

Kaimynystėje esančių įmonių darbuotojai ir svečiai

Pernu miesto valdžia

Apsaugos bendrovė, teikianti apsaugos paslaugas adresu Liiva g. 8d.

Pernu policijos skyrius

Pernu greitosios medicinos pagalbos stotis

Gelbėjimo tarnyba

Objektas

Talino senamiestis ir gretimos gatvės

Pagrindinės problemos – tankiai apgyvendintas rajonas, kuriame viename name ir šalimais esančiuose pastatuose įsikūrę: (turistų) apgyvendinimo paslaugas teikiančios įmonės, barai, restoranai ir naktiniai klubai. Dažni pasikėsinimo į svečių ir įmonių savininkų turtą atvejai. Vis didėjanti įtampa ir incidentai tarp taksi vairuotojų dėl automobilių stovėjimo vietų trūkumo.

Suinteresuotosios šalys

Rajono gyventojai (vietiniai)

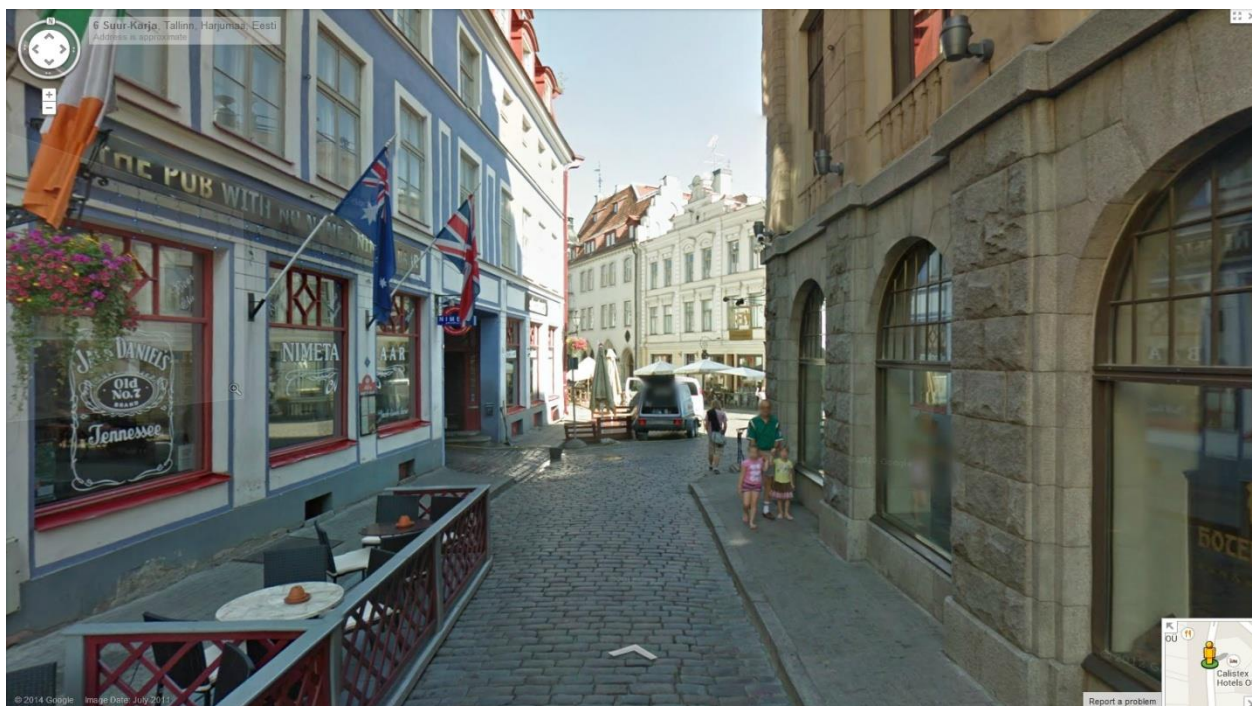
Rajone veikiančių įmonių savininkai

Savivaldybė ir kitos miesto valdžios institucijos

Vietinė policija

Sveikatos taryba

Gelbėjimo tarnyba

Objektas

Rytinė Viru apskritis, Narvos miestas, Joala g. 8, šalia – Gerassimovi ir Võidu parkai, formuojantys vientisą maždaug 7 ha žaliąją zoną. Erdvūs sodai supa centre dominuojantį pastatą – V. Gerassimovi kultūros rūmus.

Pagrindinės problemos

Pastatas apniokotas vandalų ir atrodo apleistas. Statinys labai apleistas – kai kur nėra durų ir langų, sienos nublukusios ir gausiai išpaišytos įvairių spalvų užrašais. Šiame apleistame pastate vakarais renkasi jaunimas, vartoja alkoholinius gėrimus ir narkotines medžiagas, rūko ir pan. Savininkas nesuinteresuotas pastato renovacija.

Suinteresuotosios šalys

Šios problemos sprendimo ir teritorijos apsaugos didinimo suinteresuotosios šalys:

Policija

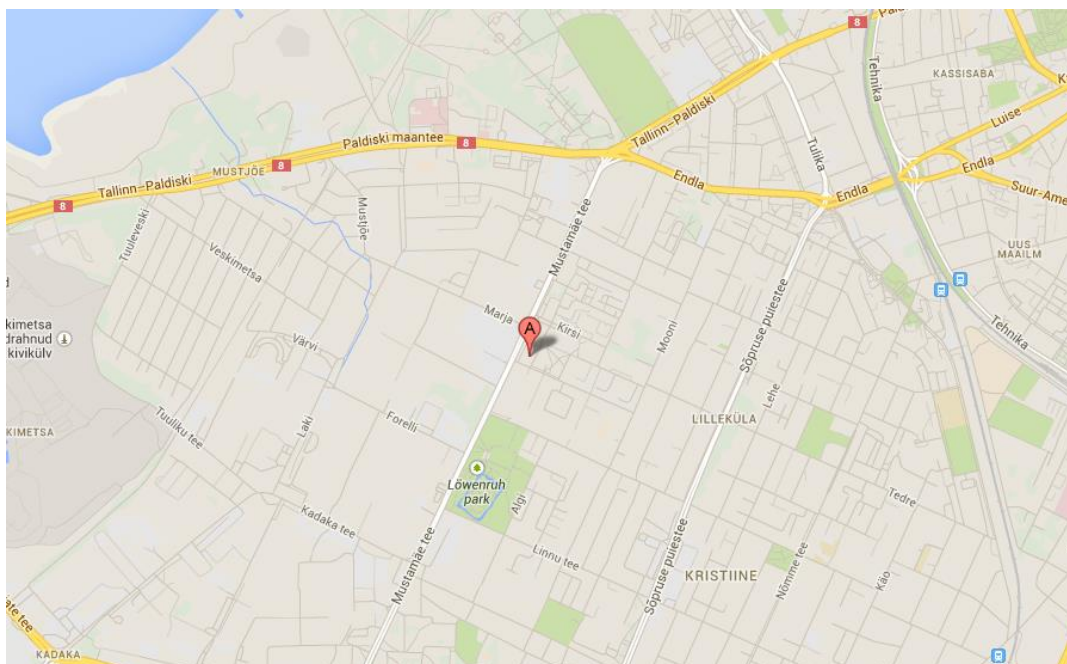
Savivaldybė

Gerassimovi rūmų savininkas – įmonė „Diamondome LLC“ (pastatas yra visų šioje vietoje vykstančių incidentų židiny)

Narva Kreenholmi gimnazija (studentai rūko, vartoja alkoholį ir taip pažeidžia įstatymus, o kelias į mokykla veda per parką)

Pietinēje Talino dalyje įsikūręs prekybos centras „Marja“

Mūsu objekts – prekybos centras „Marja“, esantis Kristiine rajone, Mustamäe g. 45, Taline. Teritorijos plotas – maždaug 500 kvadratinių metrų.

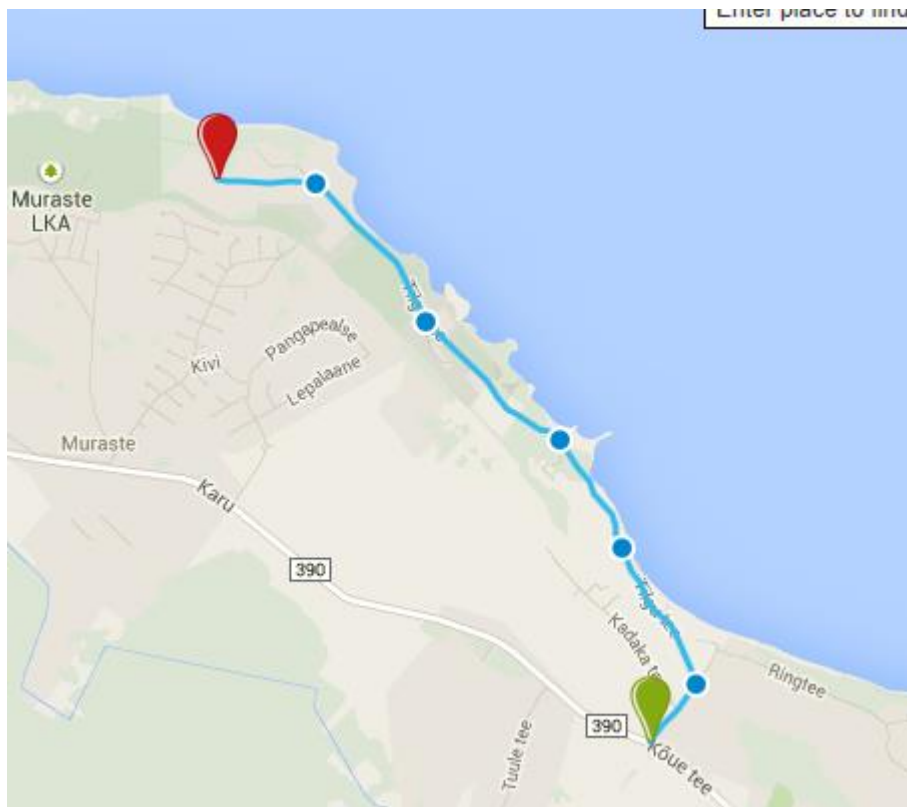
Pagrindinės problemos

Nuolatiniai neblaivių asmenų sambūriai. Dažnos muštynės, vagystės, privačios nuosavybės niokojimas ir kiti viešosios tvarkos pažeidimai. Taip pat didelės eismo problemos ir automobilių stovėjimo vietų trūkumas. Ateityje situacijos pagerėjimo nenumatoma. Dėl naujai pastatytų namų kompleksų šioje nedidelėje teritorijoje žmonių skaičius ir problemos tik auga.

Objektas

Tilgu kelias, Harju apskritis.

Greitkelis Talinas-Rannamõisa-Kloogaranna ir Tilgu kelio ruožas iki Estijos saugumo mokslų akademijos, policijos ir pasienio apsaugos kolegijos, esančios adresu Tilgu kelias 55c, Harju apskritis, Harku kaimo savivaldybė, Muraste kaimas.

4-ajame Tilgu kelio kilometre įrengti keli prieštaringi kelio žymėjimai ir ženklai. Neaiškūs ir prieštaringi kelio ženklai (stabdymo ženklai įrengti abiejose posūkio pusėse, automobiliams susitikus posūkyje kelyje gali pritrūkti vietos prasilenkti), neįprastas kelio žymėjimas.

Pagrindinės problemos

Greičio viršijimas; vairuotojai šioje vietoje linkę viršyti greitį ir nesilaikyti kelių eismo taisyklių. Kelias yra potencialiai pavojingas. Prastas privažiavimas operatyvinėms tarnyboms, nes šis kelias yra vienintelė galimybė privažiuoti. Kelių žymėjimas nesuprantamas ir neįprastas. Nėra vietos laukiančioms didesnėms transporto priemonėms.

Priisle prekyvietė rytinėje Talino dalyje

Mūsų darbo grupė pasirinko Priisle prekyvietę ir jos apylinkes Taline, rytinėje Lasnamäe rajono dalyje. Priisle prekyvietę supa daugiabučių pastatų kompleksai rytuose ir vakaruose ir kitose dykynės pusėse. Prekyvietė yra Priisle centro

teritorijoje, ją sudaro lauko turgavietė ir dalis komercinių paviljonų viduje. Prekyvietė pasiekama viešuoju transportu ir asmeninėmis transporto priemonėmis iš Priisle gatvės arba pėsčiomis nuo dykynės ar blokinių pastatų pusių. Ši prekyvietė yra netvarkinga ir kelia neigiamas emocijas. Prekyvietė priklauso šiaurinės prefektūros rytinės dalies policijos skyriaus jurisdikcijai. Policijos ekipažui iki prekyvietės reikia įveikti 4,3 km atstumą, jis prekyvietę pasiekia per 8 minutes.

Pagrindinės problemos

- Rimti ir smulkūs nusikaltimai, apie kuriuos policijai dažnai nepranešama
- Asocialus elgesys ir konfliktinės situacijos (kurių viešosios tvarkos tarnybos gali ir neregistruoti)
- Baimė dėl galimų nusikaltimų ir neįauki aplinka, būdingos šiai teritorijai.

Suinteresuotosios šalys

- Vietiniai gyventojai
- Policijos ir pasienio apsaugos koledžo (PBGC) personalas, įskaitant studentus
- Atvykėliai iš kitų rajonų
- Sportuojantys mėgėjai ir profesionalai
- Tilgu uosto klientai (žvejai, laivų savininkai)
- Estijos kelių administracija
- Harku rajono savivaldybė
- Aplinkosaugos tarnyba
- Gamtosaugininkai
- Peltsamos savivaldybė, Adaverės pagrindinė mokykla ir vaikų darželis

- Pietu prefektūra, Jegeva
- Adaverēs rūmū bendruomenē
- Jegevamos savivaldybē
- Kristinēs miesto taryba
- Aplinkosaugos tarnyba
- Rajoninēs savivaldybēs policijos poskyris
- Regioninēs policijos skyriai
- Miesto administracija
- Komunalinių paslaugų teikėjai
- Talino socialinēs gerovēs ir sveikatos priežiūros tarnyba
- Prekyvietēs savininkai, pardavėjai ir pirkėjai

VI modulio užduotys

VI modulyje projekto dalyviai turėjo pasirinkti tam tikrą planą, susipažinti su juo, pateikti su CPTED principais susijusius komentarus ir įtikinti kitus laikytis jų rekomendacijų. Kiekviena darbo grupė pasirinko savo gimtojo miesto ar regiono planą. Tai turėjo būti naujai projektuojamos gyvenvietės arba esamos gyvenvietės plėtros ar renovacijos planas. Planas turėjo apimti daugiau nei vieną ar kelis pastatų blokus, taip pat naujus pastatus ir eismo planavimą.

Galutinai priėmus sprendimą dėl pasirinktos vietos, buvo surinkta ir ištirta visa su projektu susijusi planavimo medžiaga:

- plano brėžinys;
- legenda;
- tekstas, pagrindžiantis plano sprendinius;
- kiti dokumentai, iliustracijos, meninės priemonės, rinkodaros medžiaga, aplinkos ir socialinio poveikio vertinimo dokumentai.

Surinkus planavimo priemones buvo atliktos analizės. Analizuoti šie aspektai: miesto įtaka, teritorija, jos ribos ir dydis, plėtros tipas, suinteresuotosios šalys, vykdymo laikotarpis, apytikslis biudžetas.

Buvo aptarti galimų nusikaltimų pavojai ir nesaugumo pojūtį sukeliančys elementai, taip pat teigiami plano aspektai. Komentarai buvo teikiami remiantis CPTED principais:

- teritoriškumas;
- stebėjimas (natūralusis arba technologinis);
- prieigos kontrolė;
- objekto sutvirtinimas;
- įvaizdis ir priežiūra;
- pozityvaus naudojimo palengvinimas.

Paskutinis užduoties etapas – sugalvoti strategiją, kaip pateikti naujas idėjas pagrindinėms projekto suinteresuotosioms šalims, ir parašyti labiausiai susijusioms suinteresuotosioms šalims laišką su CPTED rekomendacijomis.

Šiai užduočiai vykdyti buvo pasitelktas Europos standartinis CEN procesas ir „SafePolis“ vadovas.

Suomija

Apžvalga

Projektuojama teritorija yra Hemenlinos miesto Vidurio Hemės provincijoje. Atstumas nuo Hemenlinos centro iki Helsinkio yra maždaug 100 kilometrų, iki Tampērės – maždaug 75 kilometrai. Hemenlinoje yra apie 68 000 gyventojų, gyventojų tankumas – 38 viename kvadratiniam metre. Maždaug 63 procentų gyventojų amžius yra nuo 15 iki 64 metų. Dauguma jų (97 proc.) kalba suomiškai. Patys reikšmingiausi darbdaviai yra valstybinės ir viešosios įstaigos.

Hemenlinos miestas 1819 metais įsigijo Keinusario rajoną. Tai labai akmenuota teritorija, nors anksčiau joje buvo auginami javai. Keinusario teritorijos planas buvo baigtas 1922 metais. Šioje teritorijoje ilgą laiką (iki 1963 m.) veikė tekstilės fabrikas.

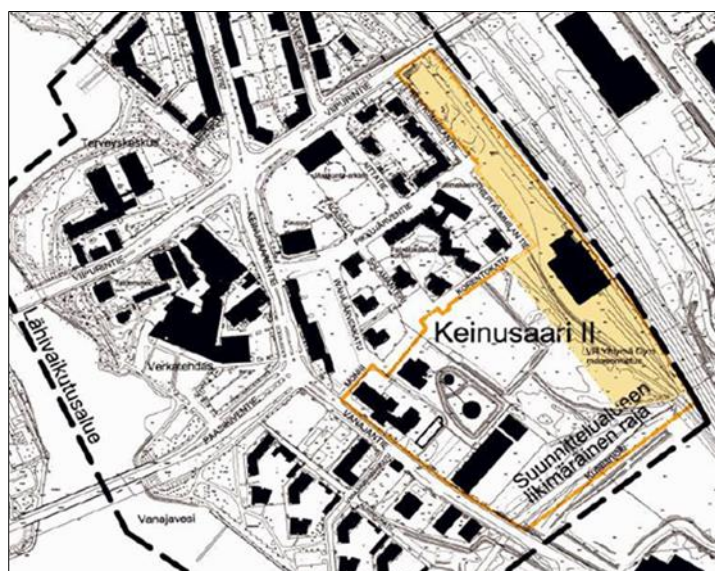
1 pav. Keinusaris, Hemenlina (šaltinis: „Google“ žemėlapiai, 2014)

Keinusaris yra 5-ajame Hemenlinos priemiestyje, maždaug 1 kilometro atstumu į pietryčius nuo miesto centro. Ši teritorija šiaurėje ribojasi su Viipurintie keliu, vakaruose – su Keinusaarentie keliu, rytuose – su kaimo vietovėmis ir pagrindine „VR Group Ltd.“ geležinkelio linija, o pietuose – su Keinusario šiluminės elektrinės nuomojama teritorija ir Vanajatie keliu. Projekto pavadinimas: *Keinusario planas ir jo koregavimas (Keinusaris I)*. Projektuojamos teritorijos plotas siekia maždaug 8,2 ha, didžioji jos dalis priklauso miestui.

Projektinės užduotys

Keinusario plano ir plano koregavimo tikslas – atkurti vis dar negausiai apstatytą teritoriją ir pagerinti Keinusario rajoną, kaip šio regiono centrą, taip pat sustiprinti visą miestą. Keinusario teritorijoje numatomos statybos sustiprins visą stoties rajoną ir leis jį integruoti į visumą.

Tiesioginė Keinusario I gyvenamųjų, verslo ir gamybinių kompleksų tąsa suprojektuota taip, kad driektųsi iki Keinusario II. Šiuo projektu siekiama suprojektuoti universalų rajoną, kurio pobūdį apibrėžia jame esantys gyvenamieji namai (didžioji dalis – daugiabučiai), apylinkėse ir miesto centre gausi įvairių paslaugų pasiūla ir visa tai jungianti gerai suprojektuota infrastruktūra.

2 pav. Keinusaris II, Hemenlina

Projektuojant teritoriją siekiama Keinusario rajoną padaryti dar universalesnį, numatant gyvenamuosius kompleksus, verslo plėtros ir įdarbinimo galimybes. Taip miesto aplinkoje bandoma pasiekti aukštų gyvenimo kokybės ir įvairovės standartų. Plane ir plano koregavimo projekte yra reikalavimas sukurti paslaugų centrą ir universalias gyvenamas patalpas senjorams, atitinkančias senąsias namų tradicijas (Pikkujärventie). Visoms stoties rajone paslaugas teikiančioms įmonėms svarbus bakalėjos krautuvės atidarymas Keinusario rajone.

Plane, Viipurintie ir Keinusaarentie kelių sankirtoje, pavaizduotas atnaujintas žemės plotas su naujais verslui ir biurams skirtais pastatais, parodytais šalia Pikkujärventie pradžios. Tarp visuomeninės paskirties pastatų, esančių Viipurintie ir Aittatie sankirtoje, numatyta įterpti provincijos archyvo pastatą. Keinusaryje siekiama sukurti švarią ir saugią miesto gatvės aplinką pėstiesiems.

Regiono pagrindą ir įvaizdį formuoja verslo, biurų ir viešųjų pastatų kompleksai, taip pat teritorijoje numatyti gyvenamieji pastatai. Projekte Pikkujärventie gatvės aplinkoje gausu augmenijos, ji primena bulvarą. Tokie aspektai turi didelę įtaką viso rajono įvaizdžiui. Nedidelių gatvių skverai, jungiantys Pikkujärventie ir Aittatie gatvių aplinką, taip pat turi įtakos formuojant rajono charakterį.

Bendras projekte nurodytas plotas yra maždaug 45 100 kvadratinių metrų, iš kurių 25 000 m² skirta daugiabučių pastatų kompleksams, 14 100 m² – verslo ir biurų pastatų kompleksui, 4500 m² kombinuotam viešosios paskirties, verslo, biurų ir gyvenamųjų namų kompleksui. Papildomai 1540 m² ploto numatyta automobilių stovėjimo aikštelėms. Numatoma, kad suprojektuotame gyvenamųjų namų plote galės apsigyventi 500 gyventojų. Projekte teikiamas pasiūlymas žemę pagal panaudojimą išdalyti į daugiabučių pastatų blokus (2,8 ha), verslo ir biurų pastatų blokus (1,1 ha), kombinuotų viešosios paskirties, verslo, biurų ir gyvenamųjų pastatų blokus (0,5 ha), gatves ir gatvių zonas (2,9 ha), specialiosios paskirties (0,5 ha) ir parkų (1,7 ha) blokus. Planavimo dokumentuose CPTED principų taikymas tiesiogiai neminimas. Tačiau planuose ir iliustracijose kai kurie su CPTED planavimo principais susiję elementai yra numatyti.

Stebėjimas

Keinusaryje II planuojama įrengti butus 400–500 žmonių. Šiai teritorijai suprojektuoti gyvenamieji pastatai yra daugiabučiai. Plane blokinė namų struktūra formuoja aiškia išorinę teritorijos ribą rytuose, vakaruose ir pietuose. Rytinėje ir pietinėje dalyse gyvenamųjų pastatų blokai vienas su kitu sujungti vienaukščiais priestatais. Šie priestatai apsaugo kiemo teritoriją nuo automobilių triukšmo.

3 pav. Keinuseris II, 42 blokas

Keinuserio rajonas, kuriame didžiausias dėmesys skiriamas gyventojų poreikiams, yra netoli Hemenlinos miesto centro, kuriame jaučiamas vartotojams skirtų paslaugų trūkumas. Šioje teritorijoje suplanuota atidaryti vieną bakalėjos krautuvę. Pažvelgus į planą akivaizdu, kad čia judantys žmonės vykdys natūralųjį stebėjimą. Netoliese yra du darželiai: vienas naujas rytuose – Kutala, Hätilä vietovėje, pavažiavus 1,5 km Kutalantie keliu, ir centre – Kaivokatu ankstyvojo ugdymo centras, kurį galima pasiekti 2 km pavažiavus Birger Jarlin Katu keliu nuo Keinuserio. Šioje gyvenvietėje nenumatyta paslaugų ar veiklos, kuri trauktų atvykėlius iš kitų rajonų.

Pastatai suprojektuoti taip, kad gyventojai neturi visomis kryptimis išeinančių langų ir balkonų. Pavyzdžiui, šiaurinėje Keinukatu pusėje esančiuose pastatuose langai ar balkonai neišeina į gatvės pusę. Remiantis CPTED principais, butų ir biurų langai ir balkonai turi būti išdėstyti taip, kad žmonės galėtų matyti viešąjį eismą gatvėse. Kitaip tariant, Keinuserio projekte per pastatų langus, balkonus ir duris gyventojai gali stebėti privačias erdves.

Gyvenamųjų pastatų kompleksai teritorijoje išdėstyti gana laisvai. Išoriniai pastatai formuoja vidinės teritorijos ribas. Vidinėje teritorijoje, gyvenamųjų pastatų aplinkoje, planuojama įrengti riboto greičio gatvę. Gyvenamųjų pastatų aplinka suprojektuota taip, kad dalinai formuotų vidinės teritorijos ribas. Dėl pastatų išdėstymo vidinė teritorija iš išorės nėra matoma. Kiemuose vykstančią veiklą galima stebėti tik iš butų.

Erdvių padalijimas ir priklausomybė kai kuriose vietose nėra visiškai aiški. Kai kurios zonos aiškiai neapibrėžtos. Gyvenamosios teritorijos projektiniuose dokumentuose pažymėta, kad pastatų kompleksus ribojantys atitvarai nenumatyti, o tai sukelia tam tikrų stebėjimo problemų. Perėjimas iš vienos vidinės teritorijos į kitą nėra laipsniškas. Remiantis Oscar Newman¹⁹, erdvių stebėjimas ir žmonių noras jas apsaugoti sustiprinamas aiškiai jas apibrėžiant. Šie principai padeda veiksmingai mažinti nusikalstamumą.

Plane nėra likę neapibrėžtų, niekam nepriskirtų zonų. Remiantis CPTED principais, teritorija turi būti suplanuota taip, kad joje nebūtų niekam nepriskirtų ir niekieno nekontroliuojamų zonų. Niekam nepriklausančios zonos įprastai lieka neprižiūrimos ir per tam tikrą laiką gali tapti asocialių asmenų susibūrimo vieta. Netvarka kelia nusikaltimų baimę ir sudaro palankias aplinkybes vykdyti nusikaltimus.

Daugiabučių pastatų kompleksai yra masyvūs. Butų ir atitinkamai gyventojų skaičius daro įtaką pastatuose gyvenančių žmonių tarpusavio santykiams. Pastatų kompleksuose, kuriuos sudaro dešimtys butų, gyventojai dažnai išlieka nepažįstami, o tai silpnina socialinės kontrolės efektą. Remiantis CPTED, rajone turi susikurti nedidelės atskiros privačios bendruomenės.

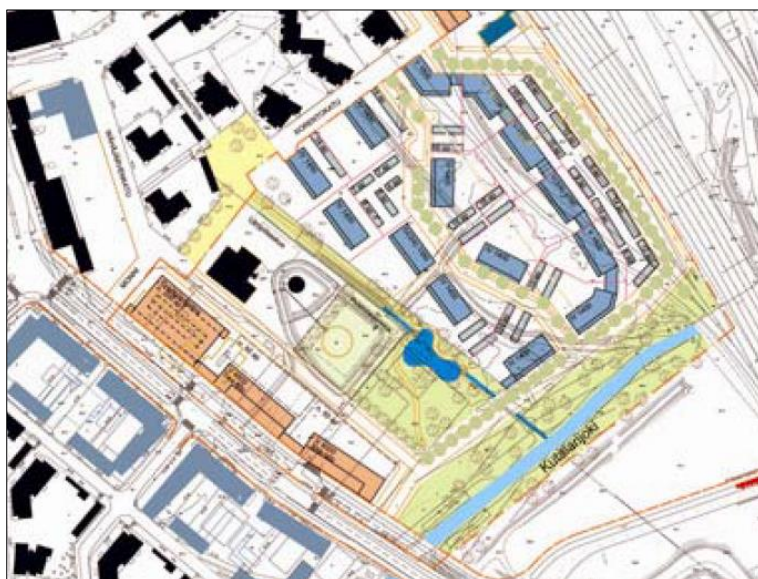
Vidiniai gyvenamųjų namų kompleksų kiemai gali būti prižiūrimi tiesiog iš kiemo arba iš butų. Plane įėjimai į pastatus numatyti iš vidinių arba priekinių kiemo pusių. Remiantis CPTED, įėjimai turi būti projektuojami iš gatvės pusės, netoli pėsčiųjų takų, kad būtų matomi iš privačių ir viešųjų erdvių. Gyvenamojoje teritorijoje nėra numatyta didesnėms šeimoms skirtų butų. Šeimos su vaikais įprastai naudoja didesnius kiemo plotus ir kartu padidina natūralųjį stebėjimą. Šiuo metu nėra numatyta funkcinių žaidimo aikštelių, sporto aikštelių ir kt. aktyviai veiklai skirtų kiemo zonų, o tai mažina natūraliojo stebėjimo apimtį.

Namų gyventojų automobiliams šalia namų ir gatvių numatytos automobilių statymo vietos. Šios automobilių vietos prastai matomos iš butų, kiemų ir gatvių. Automobilių

¹⁹ Oscar Newman – miesto architektas, projektuotojas, vienas iš pirmųjų CPTED koncepcijos kūrėjų. Parašęs knygą apie apsaugotos erdvės teoriją („Defensible Space“, 1972 m.).

stovėjimo aikštelės ribojasi su viešosiomis erdvėmis ir yra atskirtos pastogėmis. Aplink automobilių stovėjimo aikšteles numatyta augmenija. Svarbu užtikrinti, kad augmenija neužstotų vaizdo ir netrukdytų stebėti aktualių objektų. Netinkamai suprojektuota augmenija gali sumažinti apšvietimą ir užstoti automobilių stovėjimo aikšteles. Nuo automobiliams laikyti parinktos vietos iš esmės priklauso jų vagysčių galimybės. Remiantis Beilinson ir kt. atliktu tyrimu, atvirose automobilių stovėjimo aikštelėse ir gatvėse esančiose stovėjimo vietose vagysčių tikimybė 3–5 kartus didesnė, palyginti su automobilių stovėjimo aikštelėmis privačiuose kiemuose. Tyrimas taip pat atskleidžia, kad automobilių vagystes 50 procentų sumažina tinkamas apšvietimas. Prastas automobilių stovėjimo aikštelių matomumas iš butų didina automobilių vagysčių riziką 150 procentų.

Šalia gyvenamųjų pastatų įrengtos trys automobilių aikštelės. Natūralusis automobilių aikštelių stebėjimas iš esmės galimas tik kai joje yra žmonių.

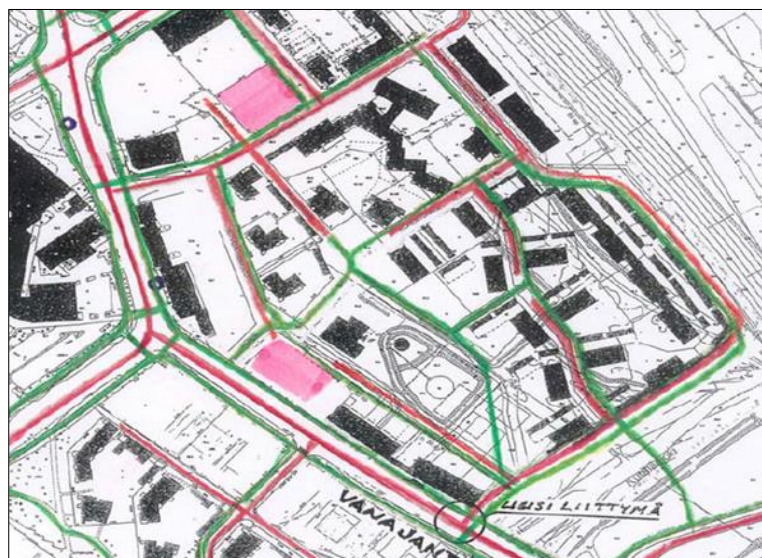
4 pav. Keinusario žaliosios zonos

Analizuojant planą sudėtinga įvertinti, ar automobilių stovėjimo aikštelės yra gerai matomos iš aplinkos. Markus Felson²⁰ pastebėjo, kad gyvenamųjų zonų viduryje suprojektuotos automobilių stovėjimo aikštelės brėžiniuose atrodo logiškai. Tokios aikštelės realybėje gali tapti jaunimo susibūrimo vietomis, nors jų paskirtis visai

²⁰ Marcus Felson knyga „Crime and Everyday Life“ (2002 m.), 3-asis leidimas, „Sage Publication Inc.“, „Thousands Oaks California“.

kitokia. Dėl šios priežasties automobilių aikštelės turėtų būti gyvenamųjų zonų pakraščiuose.

Remiantis projektine dokumentacija, per gyvenamąją zoną eina keletas kelių. Keliai numatyti visai šalia gyvenamųjų ir verslo paskirties pastatų ir iš jų gerai matomi. Pagrindiniai keliai suprojektuoti gyvenamosios zonos perimetre, tačiau taip pat numatytos kelios iki pat namų vedančios riboto greičio gatvės.

5 pav. Keinusario eismo planas

Kai kuriuose keliuose numatyta įrengti greitį ribojančius kalnelius. Suprojektuoti keliai neatitinka rajono specifikos. Keliai yra dvikrypčiai, o tai reiškia, kad eismas juose bus intensyvesnis nei vienos krypties keliuose. Remiantis CPTED, keliais važiuojantys asmenys taip pat atlieka aplinkos stebėjimo vaidmenį. Lėtai važiuojantys automobilių vairuotojai natūraliai stebi rajono aplinką.

Atskirai numatyti pėsčiųjų ir dviratininkų, taip pat greitosios pagalbos transportui skirti keliai ir takai, vedantys į gyvenamųjų namų kiemus. Riboto greičio gatvė kerta gyvenamųjų namų teritoriją, padidina judėjimą ir pagerina natūralųjį teritorijos stebėjimą. Pėsčiųjų ir dviratininkų takai, vedantys link automobilių stovėjimo aikštelių, kerta gyvenamųjų namų teritoriją.

Projektuojama teritorija apsupta intensyvaus judėjimo miesto kelių: Viipurintie, Keinusaarentie ir Vanajantie. Planuojama teritorija yra Keinusaarentie St. ir Vanajantie St. kelių sankirtoje. Be to, yra kelias, jungiantis rajoną su geležinkelio stotimi ir einantis po Viipurintiensilta tiltu. Palei pietvakariuose esančią planuojamos teritorijos ribą planuojama Paasikiventie kelio plėtra, ateityje kelias eis po pagrindine geležinkelio linija. Pagrindinis geležinkelis yra rytinėje planuojamos teritorijos pusėje. Viešasis vandens transportas šios teritorijos nepasiekia. Vietinės autobusų linijos šiuo metu eina per Viipurintie, Keinusaarentie ir Vanajantie, kur taip pat numatytos autobusų stotelės. Pagrindiniai pėsčiųjų ir dviratininkų takai kerta planuojamas Viipurintie, Keinusaarentie ir Vanajantie teritorijas.

Apšviesti pėsčiųjų ir dviratininkų takai daugiausia šliejasi prie kelių, kurie yra apšviesti. Aplinkos matomumas nuo kelio ir kelio matomumas iš namų yra geras. Remiantis CPTED, pėsčiųjų ir dviratininkų takai turi būti tiesūs ir gerai apšviesti, taip pat gerai matomi iš aplinkos ir pasižymėti geru aplinkos matomumu. Šalia šių takų numatyta augmenija neturi trukdyti matomumui ar dėl netinkamos kokybės arba nepalankių aplinkos sąlygų suformuoti tamsias zonas. Tamsa ir prastas matomumas kelia nusikaltimų baimę – žmonės vengia būti vietose, kuriose jaučiasi nesaugūs. Dažniausiai vietoje bauginančių jie renkasi alternatyvius saugesnius kelius.

Prieigos kontrolė

Vertinant visą rajoną kaip vieną objektą, matoma aiškiai medžiais, automobilių stovėjimo aikštelėmis, keliais ir parkais apibrėžta teritorija. Į teritoriją galima nesunkiai patekti iš viešųjų kelių. Remiantis projektine dokumentacija galima daryti išvadą, kad eismas rajoną kertančiuose keliuose neturėtų būti intensyvus. Pernelyg intensyvus eismas sumažina patekimo į teritoriją kontrolės galimybes.

Šešių aukštų daugiabučiai yra ganėtinai aukšti, palyginti su įprastais daugiabučiais, todėl juose gyvens daugiau gyventojų. Ši aplinkybė leidžia teigti, kad teritorijoje judantys pašaliečiai greičiausiai neišsiskirs iš minios ir neatkreips į save dėmesio. Net ir viename daugiabutyje numatomas gyventojų skaičius yra per didelis, kad kiekvienas gyventojas realiai susipažintų su visais kaimynais. Prieigos kontrolė yra silpnesnė, kai į pastatą galima patekti iš skirtingų namo pusių. Todėl sudėtinga

suprasti, ką žmonės iš tiesų daro, ateina ar išeina ir kur konkrečiai eina. Visa tai reiškia, kad organizuoti technologinį stebėjimą dar sudėtingiau.

Namų užrakinimas ir kiti prieigos kontrolę sustiprinantys techniniai sprendimai projektinėje dokumentacijoje neminimi.

Remiantis projektine dokumentacija, zonoms padalyti naudojamos tvoros, krūmai ir kintančios gatvės paviršiaus medžiagos. Tačiau individualios zonos nėra visur aiškiai apibrėžtos. Remiantis projektavimo principais, tvoros apunkina erdvės stebėjimą ir kiemuose neturėtų būti naudojamos.

Į gyvenamąsias teritorijas vedantys keliai suplanuoti taip, kad būtų gerai matomi. Didžioji dalis pėsčiųjų takų šliejasi prie kelių. Pastatų laiptinės aiškiai sužymėtos atitinkamais simboliais ir kitomis techninėmis priemonėmis. Keliai, vedantys prie gyvenamųjų namų, dažniausiai yra aklagatviai. Aklagatviai mažina eismo intensyvumą šiuose keliuose.

Automobilių statymo aikštelės gyvenamųjų namų teritorijose yra antžeminės. Arčiausiai geležinkelio linijos esantiems gyvenamiesiems pastatams numatyta kitoms aikštelėms analogiška automobilių stovėjimo aikštelė, kurioje automobilių pastogės papildomai veikia kaip traukinių triukšmą slopinantys barjerai. Vidinėse gyvenamųjų pastatų teritorijose automobilių aikštelės išdalytos į daug mažų zonų, išdėstytų kiek įmanoma arčiau pastatų. Įvažiuoti į automobilių aikšteles galima įvairiomis kryptimis. Remiantis CPTED principais automobilių stovėjimo aikštelėse turi būti minimalus pėstiesiems ir automobiliams skirtų patekimo (įvažiavimo) į automobilių stovėjimo aikšteles ir išėjimo (išvažiavimo) iš jų takų (kelių) kiekis. Tik tokiu atveju galima pasirūpinti veiksmingu šių prieigų stebėjimu. Taip pat reikia vengti pėsčiųjų takų einančių šalia automobilių stovėjimo aikštelių²¹.

Teritorijų sutvirtinimas

Gyvenvietė suprojektuota kaip izoliuota ir privati gyventojų erdvė – tai gali atrodyti originalu ir patrauklu. Kuriant būsimos gyvenvietės įvaizdį buvo išnagrinėta įdomi šio

²¹ Wrexham apygarda, Borough savivaldybė, 2003 m.

rajono istorija. Ežero kaimynystė ir parko tipo aplinka sukuria teigiamą bendrą įspūdį. Rajono įvaizdį gali gadinti pašonėje einanti geležinkelio linija ir traukinių keliamas triukšmas. Tačiau projektuojant į tai buvo atsižvelgta.

Remiantis projektine dokumentacija, gyvenamųjų namų komplekso vidinėje dalyje pastatai išdėstyti taip, kad jų kryptys skirtųsi ir gatvės vaizdai būtų įvairūs ir įdomūs. Pagal CPTED gyvenamosios zonos pastatų formos, fasadų spalvos ir apdailos medžiagos turi būti unikalios – tai didina gyventojų norą saugoti savo teritoriją ir joje esančius objektus.

6 pav. Keinusario pastatų kiemų teritorijos

Teritorijoje esantys parkai leidžia gyventojams šalia gyvenamosios vietos užsiimti įvairia veikla gamtoje. Projekte daugiabučių namų kiemuose nėra numatyta bendro naudojimo plotų ar žaidimo aikštelių, kurios skatintų kaimynų bendravimą ir bendruomenės kūrimąsi. Tokiose aikštelėse gyventojai paprastai bent jau stabteli ir ima vienas su kitu bendrauti. Pagal CPTED būtina pasirūpinti, kad gyvenamųjų namų teritorijoje būtų kuo daugiau galimybių gyventojams užsiimti įvairia veikla ir jie daugiau laiko praleistų prie savo namų.

Zonos projekte padalytos netinkamai. Žmonės linkę žymėti jiems priklausančias teritorijas. Pažymėdami teritoriją jie kitiems nurodo, kad ta erdvė priklauso jiems. Gyvenamųjų namų kompleksai turi būti suprojektuoti ir suskirstyti taip, kad visa

teritorija būtų padalyta į unikalias zonas. Unikalias zonas įvairiais būdais teigiamai išsiskiria iš aplinkos ir skatina gyventojus dar labiau prižiūrėti savo teritorijas. Pažymėjus zonas tampa aišku, kas atsakingas ir turi pasirūpinti atitinkamomis teritorijomis. Žymėjimai taip pat pagerina socialinę kontrolę tarp žmonių ir skatina tinkamai elgtis.

Priežiūra

Projekto brėžinys yra labai apytikris, todėl sudėtinga įvertinti ir aiškiai suvokti šioje teritorijoje numatytų priežiūros veiklos principų idėjas.

Kalbant bendrai, fizinės aplinkos priežiūra gyventojams ir atvykėliams sudaro įspūdį, kad teritorija kažkam priklauso, kažkas ja puikiai rūpinasi ir todėl joje saugu gyventi. Aplinkos priežiūra tiesiogiai susijusi ir su kitais CPTED planavimo principais. Planuojant priežiūrą būtina įvertinti specifines žiemos sezono sąlygas, sniego kiekį, nes tai gali apsunkinti CPTED principų įgyvendinimą.

Rajono apšvietimas taip pat turi būti projektuojamas remiantis CPTED principais. Šiame projekte apšvietimas atskirai nėra suplanuotas.

Statant pastatus, įrengiant tvoras ir kitus fizinius objektus reikia naudoti lengvai valomas, remontuojamas ir keičiamas medžiagas ir elementus. Pavyzdžiui, nuo pastatų sienų turi būti lengva nuvalyti piešinius ar purvą. Remiantis projektine dokumentacija, automobilių stovėjimo aikštelių pastogių sienelės yra nukreiptos į gatvės pusę. Jos turi būti suprojektuotos taip, kad ant jų nebūtų galima piešti.

Projektinėje dokumentacijoje viešose ir pusiau viešose vietose nėra numatyta šiukšlių dėžių vietų. Šiukšlių dėžės didina aplinkos švarą. Remiantis CPTED projektavimo principais, teritorijoje turėtų būti stendai, kuriuose nurodyta, kas atsako už kiekvieną teritoriją – tai padėtų pagerinti aplinkos priežiūros darbus.

Kaip matote, visas miestas padalytas į zonas, kurios išsiskiria savitomis funkcijomis ir tikslais, taip pat specialiaisiais poreikiais. Tai reiškia, kad miesto valdžia nustato pagrindines sėkmingos miesto plėtros taisykles ir siekia sukurti saugų, patogų ir patrauklų miestą. Deja, rengiant planą į CPTED principus neatsižvelgta, nebent tik dalinai ir nereguliariai. Nusikalstamumas naujuosiuose rajonuose, su kuriuo susiduria mūsų bendruomenė, verčia atlikti gilesnę BP analizę atsižvelgiant į CPTED ir parengti BP tobulinimo rekomendacijas, padėsiančias pagerinti gyvenimo mieste sąlygas, kaip tai numatoma CPTED planuose.

BP legenda

Siekiant geriau suprasti BP reikia išsiaiškinti jo legendos ir kiekvienos spalvos ar žymėjimo reikšmes ir kiekvienai teritorijai nustatytus reikalavimus.

SUTARTINIAI ŽENKLAI

	Senamiestis
	Miesto centras, svarbiausi lokalūs centrai
	Rajonų centrai ir kitos mišrios didelio užstatymo intensyvumo teritorijos
	Intensyvaus užstatymo gyvenamosios teritorijos
	Vidutinio užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos
	Mažo užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos
	Sodininkų bendrijų teritorijos, konvertuojamos į mažo užstatymo intensyvumo gyvenamąsias teritorijas
	Sodininkų bendrijų teritorijos
	Teritorijos visuomenės poreikiams, specializuotos ir kompleksų teritorijos
	Teritorijos visuomenės poreikiams, specializuotos ir kompleksų teritorijos su dideliu želdinių kiekiu
	Infrastruktūros teritorijos
	Verslo, gamybos, pramonės teritorijos
	Intensyviai naudojami įrengiami želdynai
	Ekstensyviai naudojami įrengiami želdynai
	Mišakai ir miškingos teritorijos
	Terminuoti iki 2015 m. žemės ūkio ir kitos neužstatytos teritorijos
	Vandenys
	Vandenvietės
	Vilniaus miesto vandenviečių sanitarinės apsaugos zonų 2-oji juosta
	Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato teritorija
	Naudingosios iškasenos (išžvalgytų naudingųjų iškasenų telkiniai ir naudingųjų iškasenų prognoziniai išteklių plotai)
	Nagrinėjamas rajonas ir jo ribos
	Vilniaus m. savivaldybės ribos
	Vilniaus senamiesčio ribos
	Siūloma Vilniaus senamiesčio apsaugos griežto reglamentavimo zona
	Siūloma Vilniaus senamiesčio ir kitų urbanistinių draustinių apsaugos zona
	Saugomos teritorijos
	Esama triukšmo zona
	Perspektyvinė triukšmo zona
	A, B, C kategorijų gatvės ir kitos gatvės, kuriomis organizuojamas visuomeninio transporto eismas
	Gatvių alternatyvios trasos
	Užmiesčio keliai
	Užmiesčio kelių perspektyvinės trasos
	Geležinkeliai
	Planuojama geležinkelio linija
	Oro uostas
	Geležinkelio stotis
	Autobusų stotis
	Planuojamas pagrindinis upės uostas su aptarnavimo infrastruktūra
	Planuojamos prieplaukos
	Kapinės
	Perspektyvinės kapinės

Miesto bendrojo plano (BP) pagrindinio brėžinio reglamentų lentelė

Pagrindiniai BP teritorijoms keliami reikalavimai nurodyti BP reglamentų lentelėje. Šie reikalavimai labai svarbūs kiekvienos konkrečios teritorijos planavimo procese, todėl projektuotojai privalo jų laikytis. Reglamentų lentelėje įvardyti visi pagrindiniai esamoms ir naujai planuojamoms teritorijoms keliami reikalavimai. Pagrindinis kriterijus – teritorijose rekomenduojamos struktūros, maksimalus užstatymo intensyvumas ir maksimalus leidžiamas pastatų aukštis.

Teritorijos pavadinimas (funkcinė zona)	Žymėjimas	Vyraujantys teritorijos požymiai	Galimos pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirtys bei naudojimo būdai	Rekomenduojama teritorijų struktūra %			Reglamentuojami dydžiai BP pažymėtoms teritorijoms	
				Gyvenamoji su komunikaciniais koridoriais	Viešojo naudojimo želdynai	Socialinė	Užstatymo reglamentai (taikoma naujai statybai)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
URBANIZUOJAMOS TERITORIJOS:								
Teritorijos, tinkamos gyventi								
Senamiestis		Mišrios senamiestio teritorijos, kurioms keliami ypatingi apsaugos reikalavimai. Vyrauja gyvenamoji, komercinė, visuomeninė veikla.	<ul style="list-style-type: none"> Konservacinės paskirties (tik saugomų objektų teritorijose); Kitos paskirties: <ul style="list-style-type: none"> gyvenamosios teritorijos; visuomeninės paskirties teritorijos; komercinės paskirties objektų teritorijos; inžinerinės infrastruktūros teritorijos; rekreacinės teritorijos; bendro naudojimo teritorijos. 					
Miesto centras, svarbiausi lokalūs centrai		Mišrios svarbiausių miesto centrų teritorijos, kurioms keliami ypatingi reikalavimai pastatų ir viešųjų erdvių architektūrai. Vyrauja gyvenamoji, komercinė, visuomeninė veikla.	<ul style="list-style-type: none"> Konservacinės paskirties (tik saugomų objektų teritorijose); Kitos paskirties: <ul style="list-style-type: none"> gyvenamosios teritorijos; visuomeninės paskirties objektų teritorijos; komercinės paskirties objektų teritorijos; inžinerinės infrastruktūros teritorijos; rekreacinės teritorijos; rekreacinės teritorijos; bendro naudojimo teritorijos. 	10-50	>8	>10	≤3,0	Iki 35 m (leidžiama numatyti aukštybinius pastatus, jeigu tai bus Aukštybinių pastatų SP)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Rajonų centrai ir kitos mišrios didelio užstatymo intensyvumo teritorijos		Mišrios didelio tankio kitų daugiafunkcinių centrų teritorijos. Vyrąja gyvenamoji, komercinė, visuomeninė veikla (Nauja gyvenamoji statyba sovietmečiu suformuotų daugiaaukštės statybos gyvenamųjų rajonų centruose neskatinama).	<ul style="list-style-type: none"> Konservacinės paskirties (tik saugomų objektų teritorijose); Kitos paskirties: <ul style="list-style-type: none"> gyvenamosios teritorijos; visuomeninės paskirties teritorijos; komercinės paskirties objektų teritorijos; inžinerinės infrastruktūros teritorijos; rekreacinės teritorijos; bendro naudojimo teritorijos. 	10-50	>8	>10	Gyvenamosios paskirties sklypams <1,6 (negyvenamosios paskirties <3,0)	Iki 35 m (leidžiama numatyti aukštybinius pastatus, jeigu tai bus Aukštybinių pastatų SP)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vidutinio užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos		Mišrios teritorijos, kuriose dominuoja gyvenamoji veikla kartu su jos aptarnavimui reikalinga socialine, paslaugų ir kita infrastruktūra.	<ul style="list-style-type: none"> Miškų ūkio paskirties; Kitos paskirties: <ul style="list-style-type: none"> gyvenamosios teritorijos; visuomeninės paskirties teritorijos; komercinės paskirties objektų teritorijos; inžinerinės infrastruktūros teritorijos; rekreacinės teritorijos; bendro naudojimo teritorijos. 	<70	>10	>8	Gyvenamosios paskirties sklypams <0,8 (negyvenamosios paskirties <2,0)	≤4 a.
Mažo užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos (iš jų – ir sodininkų bendrijų teritorijos, konvertuojamos į mažo užstatymo intensyvumo gyvenamąsias teritorijas)		Mišrios teritorijos, kuriose dominuoja gyvenamoji veikla (mažaaukštė vienbutė, daugiabutė gyvenamoji statyba), kartu su jos aptarnavimui reikalinga socialine, paslaugų ir kita infrastruktūra.	<ul style="list-style-type: none"> Žemės ūkio paskirties (ekologinė žemdirbystė, nedaranti neigiamo poveikio gyvenamajai aplinkai); Miškų ūkio paskirties; Kitos paskirties: <ul style="list-style-type: none"> gyvenamosios teritorijos; visuomeninės paskirties teritorijos; komercinės paskirties objektų teritorijos; inžinerinės infrastruktūros teritorijos; rekreacinės teritorijos; bendro naudojimo teritorijos. 	<70	>5	>8	Gyvenamosios paskirties sklypams <0,4 (negyvenamosios paskirties ≤1,2)	≤3 a.

Gyvenamosios teritorijos:		Gyvenamosiose teritorijose gali būti: <ul style="list-style-type: none"> gyvenamieji namai; mišrūs gyvenamieji ir smulkaus verslo, amatų, paslaugų objektai; bendrabučiai, viesbučiai, vaikų ir senelių globos namai, pensionatai; viešo naudojimo želdynai; viešo naudojimo socialinės paskirties objektai (mokyklos ir kitos švietimo įstaigos, vaikų lopšeliai, darželiai ir pan. įstaigos, mažmeninės prekybos ir įvairių paslaugų objektai, sporto ir vaikų žaidimo aikštelės); smulkaus verslo objektai; komunikaciniai koridoriai (gatvės, privažiavimai, inžineriniai tinklai); komunalinio ūkio objektai. kiti nepaminti objektai, nesukeliantys neigiamų pasekmių gyvenamosios aplinkos kokybei. 						
Intensyvaus užstatymo gyvenamosios teritorijos		Mišrios teritorijos, kuriose dominuoja gyvenamoji veikla (daugiaaukštė daugiabutė gyvenamoji statyba) kartu su jos aptarnavimui reikalinga socialine, paslaugų ir kita infrastruktūra.	<ul style="list-style-type: none"> Miškų ūkio paskirties; Kitos paskirties: <ul style="list-style-type: none"> gyvenamosios teritorijos; visuomeninės paskirties teritorijos; komercinės paskirties objektų teritorijos; inžinerinės infrastruktūros teritorijos; rekreacinės teritorijos; bendro naudojimo teritorijos. 	>60	>15	>8	Gyvenamosios paskirties sklypams <1,2 (kai aukštingumas ≤9 a., U1≤1,6) (negyvenamosios paskirties ≤2,5)	≤5 a. (leidžiama iki 20% gyvenamosios teritorijos aukštingumo numatyti nuo 6 iki 9 aukštų)

Du skirtingi naujai planuojamų teritorijų tipai – Perkūnkiemis ir Venecija

Šioje publikacijos dalyje analizuojame du skirtingus naujai planuojamų teritorijų tipus ir bandome suprasti, kodėl taip skiriasi nusikalstamumo situacija šiuose rajonuose ir ko reikėtų pasimokyti miestų architektams ir projektuotojams. Mes lyginame dvi teritorijas: Perkūnkiemį Vilniaus šiaurinėje dalyje ir Veneciją pietinėje dalyje. Tikimės, kad ši analizė padės rasti tinkamą naujai projektuojamų teritorijų plėtros būdą ir ateityje išvengti dabartinių klaidų.

Perkūnkiemis

Kaip jau minėjome, ši teritorija yra Vilniaus šiaurinėje dalyje. Ji pradėta statyti 2005 metais. Tai vienas iš naujausių miesto kvartalų, daugiausia susidedantis iš gyvenamųjų zonų. Teritorijos plėtra 2008 metais, krizės laikotarpiu, buvo sustabdyta ir atnaujinta tik 2014 metais. Dabar ji tęsiama, teritorijoje statomi nauji pastatai. 2006 metais įsikėlus pirmiesiems gyventojams, policija konstatavo ypač didelį nusikaltimų ir kitokių nusižengimų suaktyvėjimą šiame rajone. Nusikaltimų skaičius augo proporcingai naujai įsikeliančių gyventojų skaičiui. Dažniausi nusikaltimai – vagystės ir apiplėšimai. Tokia situacija paskatino mus pasiaiškinti pagrindines situacijos priežastis šiame naujame rajone, kuriame netgi buvo įgyvendinta keletas CPTED principų. Nusikalstamumas jame prilygsta nusikalstamumui senuosiuose, 20–30 metų senumo rajonuose, kuriuose neįdiegtas nė vienas CPTED principas. Mūsų manymu, pagrindinės priežastys yra šios: ruošiant Vilniaus BP nebuvo atsižvelgta į gyventojų poreikius; šiame rajone gyventojai apsistoja tik laikinai, nesiformuoja stipri bendruomenė su vidinėmis saugos funkcijomis; turtas (automobiliai požeminėse automobilių stovėjimo aikštelėse, dviračiai pastogėse ir kt.) laikomas neatsakingai, aiškiai trūksta apsaugos priemonių (tvorų, riboto įėjimų skaičiaus ir kt.), kurios būtinos intensyviai augančiuose gyvenamuosiuose rajonuose. Toliau pateiktuose brėžiniuose pristatoma teritorija ir jos vieta Vilniaus BP.

Pagrindiniai duomenys:

plotas – 15 ha;

namų skaičius – 33 (2 statomi);

butų skaičius – 4500;

gyventojų skaičius – 10 000;

automobilių stovėjimo vietų skaičius – 2500.

Namų aukštis – 7–9 aukštai, 2 pastatai 16-os aukštų.

Perkūnkiemis yra teritorijoje, kuri pažymėta kaip intensyvaus užstatymo zona. Maždaug 10 procentų teritorijos patenka į rajono centro zoną ir kitas mišrios paskirties ir intensyvaus užstatymo teritorijas. Pagrindinis šių teritorijų tipų skirtumas – gyvenamųjų pastatų ir viešosios arba verslo paskirties pastatų santykis.

Kiekvienai teritorijai keliami specifiniai reikalavimai, nurodyti BP reglamentų lentelėje. Mūsų manymu, šiuo atveju pagrindiniai saugumo kriterijai yra maksimalus užstatymo intensyvumas ir maksimalus pastatų aukštis. Realizuojant CPTED principus ir kuriant saugią aplinką šie kriterijai galėjo turėti didelę įtaką.

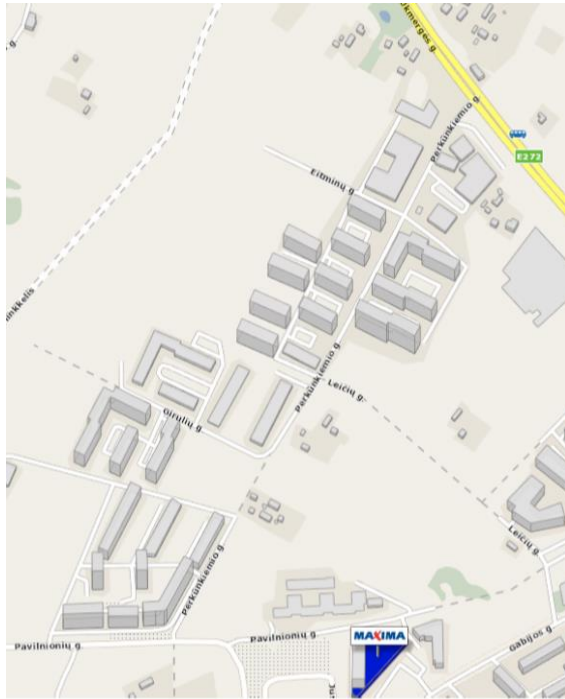
Remiantis duomenimis, pateiktais BP reglamentų lentelėje, pagrindiniai gyvenamosioms intensyvaus užstatymo teritorijoms keliami reikalavimai yra šie:

maksimalaus užstatymo intensyvumo koeficientas neturi viršyti 1,2;

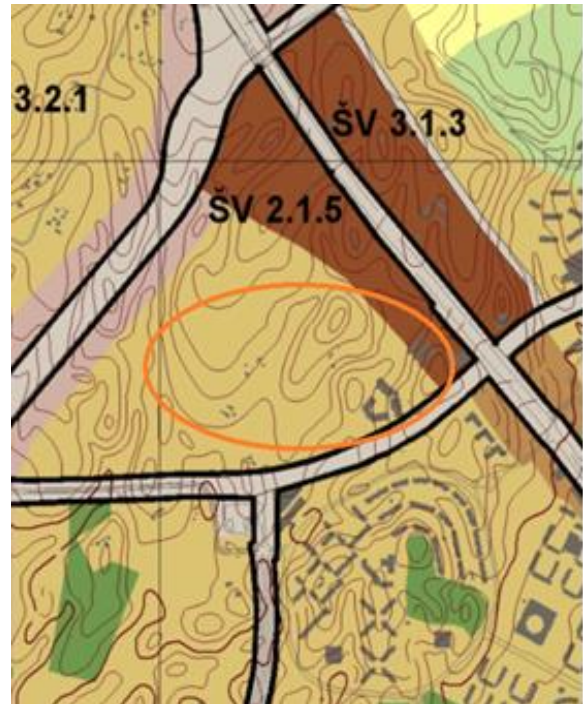
maksimalaus užstatymo intensyvumo koeficientas teritorijoje, kurioje statomi ne aukštesni nei 9 aukštų pastatai, neturi viršyti 1,6;

maksimalus leistinas pastatų aukštis – 5 aukštai;

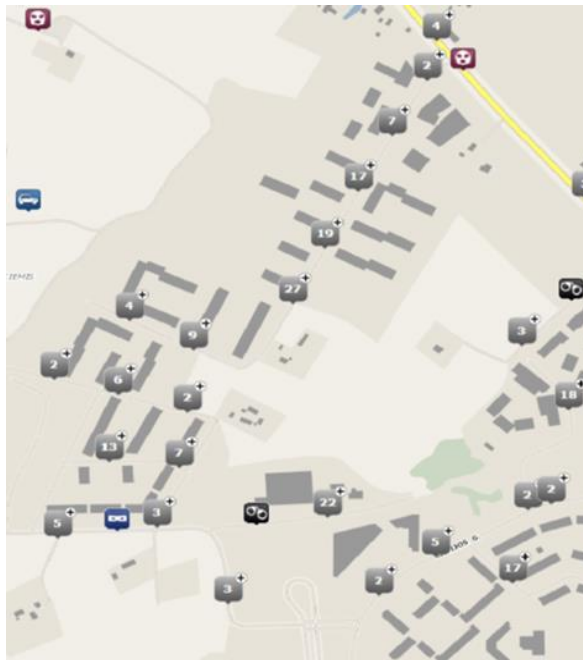
iki 20 procentų visų teritorijos pastatų aukštis gali būti nuo 6 iki 9 aukštų.

1 pav. Perkūnkiemio rajonas

2 pav. Perkūnkiemio rajono vieta
BP brėžinyje

3 pav. Karštoji teritorija, turiniai nusikaltimai

4 pav. Perkūnkiemio nusikalstamumo
žemėlapis. Visų tipų nusikaltimai

Perkūnkiemio kriminogeninė situacija gana sudėtinga. Lygindami naują rajoną su 20–30 metų senumo rajonais pastebime, kad kai kuriais aspektais senuosiuose rajonuose

situacija geresnė arba tokia pat. Atlikę tyrimus vietoje ir pasinaudoję policijos duomenimis ir nusikaltimų žemėlapiais supratome kelias papildomas tokio didelio nusikalstamumo priežastis.

Perkūnkiemyje nepakanka vietos automobiliams statyti. Remiantis Lietuvos statybos standartais, minimalus automobilių vietų skaičius turi būti lygus tai zonai priklausančių butų skaičiui arba didesnis. Tai reiškia, kad vietoje 2500 automobilių vietų šiame rajone turėjo būti įrengta 4000–4500 vietų. Pastebėjome, kad dėl automobilių vietų trūkumo gyventojai priversti palikti automobilius toliau nuo namų, gatvėse arba pievose, nusižengdami įstatymams, o tai atitinkamai didina automobilių vagysčių skaičių.

Kritinis urbanizacijos tankis įprastai turi neigiamą įtaką kriminogeninei teritorijos situacijai. Kaip jau minėjome, remiantis BP reglamentų lentelėje pateiktais duomenimis, šioje teritorijoje daugiausia turi būti statomi ne didesni kaip 5 aukštų gyvenamieji pastatai ir tik 20 procentų visų pastatų gali siekti 6–9 aukštus. Perkūnkiemyje nėra nė vieno iki 5 aukštų pastato. Dauguma jų yra 7–9 aukštų, o du gyvenamieji namai – net 16 aukštų. Apytiksliai skaičiavimai rodo, kad realus užstatymo intensyvumo koeficientas vietoje taisyklėse nurodytų 1,2 ir 1,6 gali siekti 2 ir daugiau. Tai ženklas, kad rajonas yra perpildytas, o perpildymas daro itin neigiamą įtaką kriminogeninei situacijai.

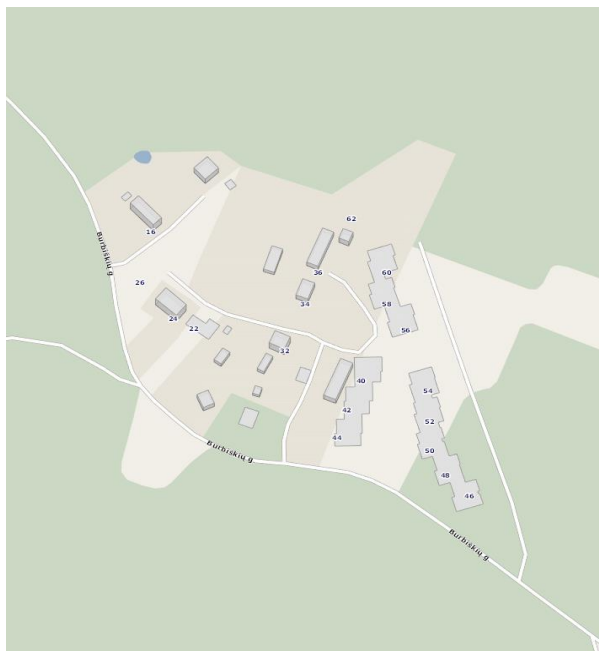
Perpildytose gyvenvietėse sudėtinga kurtis socialiniams ryšiams tarp gyventojų. Tokia situacija skatina žmones rūpintis daugiausia savo pačių saugumu, o ne kaimynų ir aplinkos, todėl saugi kaimynystė didelės koncentracijos gyventojų rajone praktiškai neįmanoma. Tai reiškia, kad pagrindiniai CPTED principai, tokie kaip natūralioji prieigos kontrolė ir teritorinis sustiprinimas, šiuo atveju neveikia. Šis faktas turi neigiamą įtaką teritorijos saugumui.

Venecija – pavyzdys, kuriuo reikėtų sekti kuriant naujas gyvenvietes

Po įkūrimo Venecijos rajono plėtra prasidėjo dvejais metais vėliau nei Perkūnkiemio, t. y. 2012 metais. Šio rajono vieta yra potencialiai pavojinga – tai teritorija tarp Naujininkų rajono (2 modulyje analizuotas rajonas) ir romų bendruomenės įsikūrimo

vietos, kuri garsėja kaip didžiausia narkotinių medžiagų prekybos vieta Vilniuje. Tai reiškia, kad kurti naują gyvenamąjį kvartalą šioje vietoje buvo gana rizikinga ir vienintelis tokio pasirinkimo privalumas – pigesnė žemės kaina. Atlikę analizę išsiaiškinome, jog rizika buvo gerai pasverta, ir pasirūpinta, kad gyventojams būtų užtikrinta daugelis privalumų. Šio rajono statybos sėkmė – tinkama strategija ir vizija. Šiuo atveju projektuotojai, skirtingai nei Perkūnkiemyje, nusprendė sukurti patrauklų, mažo urbanizacijos intensyvumo rajoną su ne aukštesniais kaip 4 aukštų pastatais. Nedidelė gyventojų koncentracija, puikiai įdiegtos apsaugos priemonės ir stipri bendruomenė padėjo sukurti saugią aplinką. Šiame pavyzdyje nesunku pastebėti, kad įgyvendinta dauguma CPTED principų. Teritorija apsupta tvoromis, kurios padidina prieigos kontrolę, o puikus apšvietimas užtikrina gerą matomumą. Aiškiai apibrėžtos viešosios, dalinai viešos, privačios ir dalinai privačios erdvės labai sustiprina aplinkos saugumą. Saugumą didina ir gera nuolatinė aplinkos priežiūra. Rezultatas – 2014 metais šiame kvartale užfiksuoti tik 2 nusikaltimai. Toliau brėžiniuose pristatomas rajonas ir pateikiami pagrindiniai faktai.

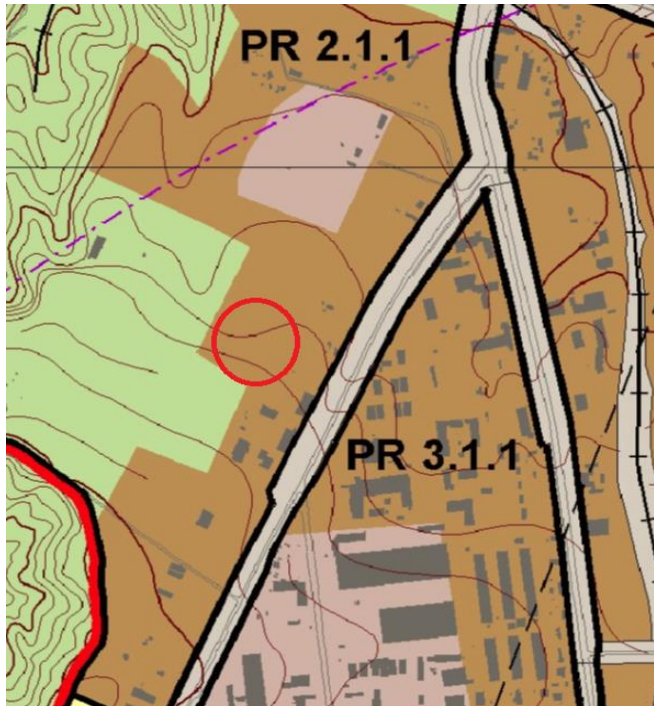
Pagrindiniai duomenys:

5 pav. Venecijos kvartalas

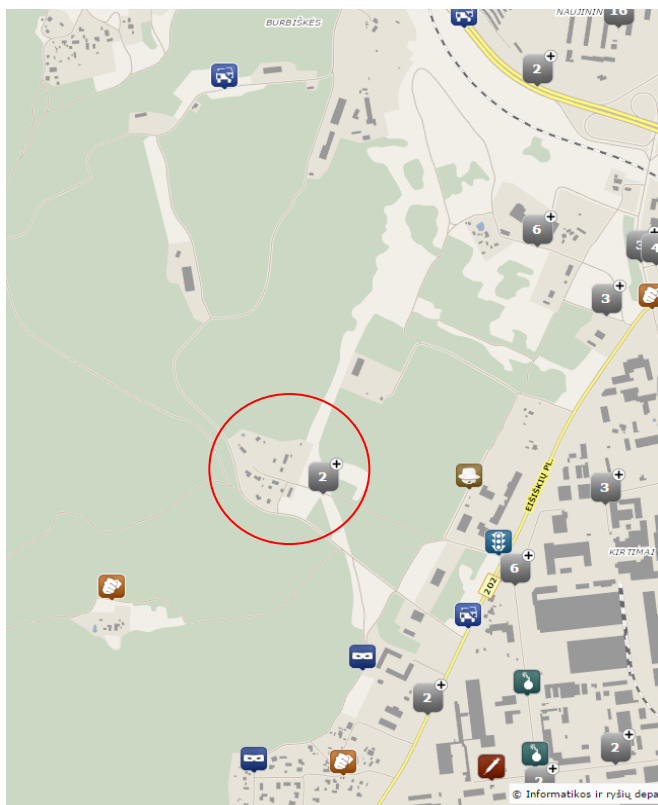
- plotas – 4 ha;
- namų skaičius – 18;
- butų skaičius – 200;
- gyventojų skaičius – 500.

Venecijos rajono plėtra prasidėjo 2012 metais. Rajone dominuoja iki 4 aukštų gyvenamieji pastatai. BP ši teritorija žymima kaip didelio užstatymo intensyvumo gyvenamoji teritorija. Tai reiškia, kad čia galima statyti iki 5 aukštų namus ir tik 20 procentų teritorijos gali būti užstatyta iki 9 aukštų namais. Tačiau kvartalo plėtotojai pasirinko kitą plėtros strategiją.

6 pav. Venecijos vieta BP

Nusikalstamumo duomenų analizė rodo (7 pav.), kad Venecijos kvartale 2014 metais policija užregistravo tik 2 nusikaltimus (buitinis smurtas ir žala nuosavybei). Tai įrodo, kad kvartalo plėtros strategija pasirinkta tinkamai.

7 pav. Venecijos nusikalstamumo žemėlapis

Išvados

Išanalizavusi du visiškai priešingus naujo gyvenamųjų namų kvartalo plėtros atvejus Lietuvos CPTED darbo grupė parengė ir išsiuntė Vilniaus miesto savivaldybei laišką su toliau įvardytomis rekomendacijomis:

Statant naujus gyvenamuosius rajonus būtina taikyti mažo urbanizacijos lygio taisyklę. Rekomenduojame BP naujų gyvenamųjų teritorijų būseną pakeisti iš didelio užstatymo intensyvumo į vidutinį užstatymo intensyvumą. Tai automatiškai sumažins urbanizacijos intensyvumą, gyventojų koncentraciją ir padidins saugumą. Pavyzdžiui, maksimalus leistinas pastatų aukštis tokiose teritorijose turi būti ne daugiau kaip 4 aukštai, o užstatymo intensyvumo koeficientas – ne didesnis nei 0,8.

Gyvenamosiose teritorijose būtina skatinti vietinių bendrijų kūrimąsi ir socialinį aktyvumą. Tai nesudėtinga pasiekti mažesniuose gyvenamuosiuose kvartaluose, tokiuose kaip Venecija, tačiau labai sudėtinga realizuoti perkrautuose rajonuose, pvz., Perkūnkiemyje. Norint pasiekti tikslą, projektuose svarbu numatyti socialinį aktyvumą skatinančius objektus, pavyzdžiui, žaidimų aikšteles, susirinkimų vietas ir pan.

Būtina pasirūpinti, kad projektavimo stadijoje, o vėliau ir įgyvendinant projektą būtų taikomi pagrindiniai CPTED principai. Taip pat būtina užtikrinti, kad projektavimo stadijoje ir realizuojant projektą būtų atsižvelgta į automobilių stovėjimo vietų, prieigos kontrolės, teritoriškumo ir nuolatinės priežiūros reikalavimus.

Latvija

A. Rinkevics, L. Legzdiņa, D. Skuja, A. Savčenko

Atvejo tyrimas – Jelgavos miestas

1. Plano pasirinkimas

VI modulio užduočiai buvo pasirinktas Jelgavos miestas. Šis projektas apima eismo planavimą, parko gerinimą, automobilių stovėjimo aikštelių plėtrą, landšafto pakeitimus, apšvietimą, dviračių takų įrengimą, viešojo transporto eismo koregavimą ir vaizdo stebėjimo bei įrašymo sistemos įrengimą. Antroje projekto dalyje, kuri dar tebekuriama, numatoma šalia geležinkelio stoties įrengti autobusų stotelę ir pakeisti centrinės prekyvietės vietą (taip pat įkurdinti ją arčiau geležinkelio stoties).

Informacija projektui buvo renkama iš Jelgavos miesto savivaldybės interneto svetainės ir bendraujant su savivaldybės darbuotojais. Surinkti reikiamą dokumentaciją buvo gana sudėtinga, nes galutinis detalusis miesto planas vis dar neparengtas. Dėl šios priežasties analizė buvo atliekama taikant kelias metodikas – turimų žemėlapių ir planų analizė, lankymasis vietovėje ir faktinės aplinkos tyrimas. Projektas ir planai buvo analizuojami vertinant Jelgavos miesto strateginio planavimo dokumentaciją. Apsilankymas vietovėje buvo ypač svarbus, nes kitos vaizdinės medžiagos, neskaitant detaliojo plano (kuris nėra baigtas) ir vaizdo stebėjimo ir įrašymo sistemos, nebuvo. Šis miestas ir projektas buvo pasirinkti strategiškai dėl galimybės ateityje bendradarbiauti su Jelgavos savivaldybe diegiant CPTED principus.

Analizuotų dokumentų sąrašas:

1. *Jelgavos miesto strateginės plėtros planas*
2. *Ilgalaikė 2007–2020 m. Jelgavos miesto plėtros strategija*
3. Jelgavos miesto bendrasis planas
4. Centrinės geležinkelio stoties teritorijos rekonstrukcijos, įskaitant kelius, detalusis planas
5. Vaizdo stebėjimo ir įrašymo kamerų išdėstymo rekonstruotoje teritorijoje žemėlapis
6. *CEN/TR 14383-2*

2. Pirminiai duomenys

Miesto aprašas

Siekiant nustatyti naujo projekto tikslus, prieš pradėdant plano analizę buvo surinkta pirminė informacija apie Jelgavos miestą ir jo plėtros strategiją. Be pirminės informacijos sudėtinga įvertinti projekto tikslus ir bendruomenės poreikius.

Jelgava – Latvijos Respublikos miestas, plotas – 60,32 km², oficialus gyventojų skaičius – 64 279. Etninė miesto sudėtis: 57,3 % latvių, 27,8 % rusų, 5,7 % baltarusių, 2,7 % ukrainiečių, 2 % lenkų, 1,4 % lietuvių, 1,2 % rumunų, 1,9 % kitų tautybių gyventojų (2012 m. duomenys). Miestas yra 42 km nuo šalies sostinės Rygos.

54 procentai visų jo gyventojų sudaro moterys. Jelgavoje yra Žemės ūkio universitetas, todėl šiame mieste gyvena daug studentų.

Čia sąlyginai didelė dirbančių žmonių proporcija – 66,3 proc., Latvijos vidurkis – 65,7 proc. Jau dabar galima numatyti, kad nedidelė vaikų proporcija ateityje sukels darbuotojų trūkumo problemą: šiuo metu Jelgavoje vaikai ir jaunuoliai sudaro 14,8 proc.

Daugelis Jelgavos miesto gyventojų dirba viešajame sektoriuje – 42 proc., daugiau nei Latvijos vidurkis – 34 proc. Šią situaciją galima paaiškinti tuo, kad Latvijos žemės ūkio universitetas ir kitos mokymo įstaigos yra didžiausi Jelgavos miesto darbdaviai, taip pat mieste įsikūrusios regioninės administracijos institucijos. Jelgava dėl įsidarbinimo galimybių patraukli kitų rajonų gyventojams.

1 pav. Jelgavas miestas

2 pav. Jelgavas miestas

3 pav. *Jelgavas miestas*

Projektinė dokumentacija

Teisės aktus ir dokumentus, kuriais reglamentuojamas Latvijos teritorinis planavimas ir statybos, galima suskirstyti į tris dalis:

- 1) nacionalinis lygmuo (ministerijų leidžiami įstatymai ir taisyklės);
- 2) regioninis lygmuo (regioninės teritorinio planavimo taisyklės);
- 3) vietinis lygmuo (savivaldybės kuriami planai, detalieji planai ir taisyklės).

Regioninė valdžia kiekvienai savivaldybei nustato teritorinio planavimo taisykles. Įstatymuose, pagal kuriuos kontroliuojama savivaldybių veikla, taip pat nurodoma, kad savivaldybės privalo rengti teritorinės plėtros planus. Pagrindinės vietinio lygmens problemos susijusios su tuo, kad savivaldybės nusistato trumpalaikius, ne ilgalaikius tikslus, o sprendimus priima remdamosi trumpalaikiais privalumais. Dar viena problema – dažna įstatymų kaita, trukdanti sklandžiai vykdyti teritorinį planavimą. Prie viso to prisideda savivaldybių tarnautojų teritorinio planavimo žinių

ir kompetencijos trūkumas, todėl dažnai projektiniai planai yra prastos kokybės. Jelgavos miesto projektinė dokumentacija rengiama regioniniu lygmeniu. Kiekvienoje savivaldybėje yra už statybų reguliavimą atsakingos institucijos. Latvijoje tokių institucijų yra 140. Jos atsako už statybų proceso kontrolę ir planų tvirtinimą. Visi detalieji ir bendrieji planai yra vieši, todėl turi būti publikuojami valdžios institucijų puslapiuose, kad su jais galėtų susipažinti kiekvienas pilietis. Tačiau šiuo konkrečiu atveju detalusis planas nėra viešai publikuojamas.

Ilgalaikė 2007–2020 m. Jelgavos miesto plėtros strategija

Strateginio plano prioritetai:

- Kokybiškos ir modernios miesto struktūros sukūrimas
- Visiems miesto gyventojams lygių prieigos prie infrastruktūros ir miesto teikiamų paslaugų galimybių užtikrinimas
- Gamtos ir miesto kultūros vertybių išsaugojimas

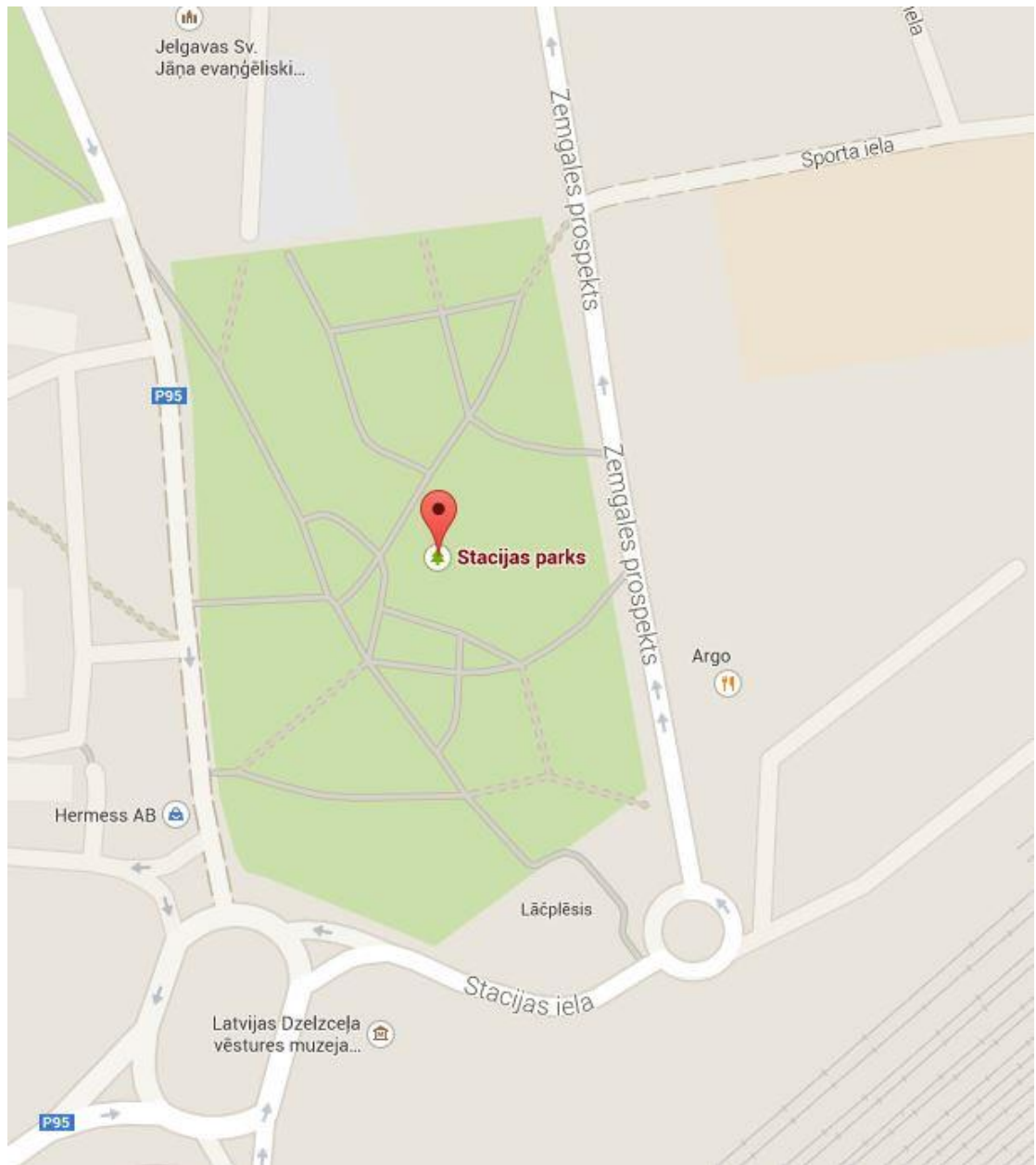
2020 metų vizija:

- Jelgava – žmonėms patogia aplinka, puikiais darbo ir poilsio sąlygomis pasižymintis miestas.
- **Jelgava – saugus, pažengęs, aukštos gyvenimo kokybės miestas**
- Jelgava – dinamiškas miestas, pasižymintis žiniomis grįsta ekonomika, plačiomis mokymosi galimybėmis, draugiška socialine aplinka ir didelėmis aktyvaus dalyvavimo kultūrinėje ir sporto veikloje galimybėmis

3. Teritorinių planų analizė

Pirmiausia, siekdami suprasti bendrąsias miesto plėtros gaires ir projekto kontekstą, išanalizavome Jelgavos miesto teritorinės plėtros planą (4 pav.). Jelgava yra vidutinio dydžio, daugiakultūris Latvijos miestas. Jos teritoriją galima dalyti į skirtingas zonas – daugiabučių kvartalai, privačių namų kvartalai, parkai ir kt.

Analizuojama teritorija yra netoli centrinės geležinkelio stoties. Šią teritoriją sudaro centrinė geležinkelio stotis, prieš kurią yra parkas, teritoriją supantys keliai ir pastatai (daugiabučiai, parduotuvės ir kt.).

5 pav. *Analizuojamās teritorijas žemėlapis*

Pagrindiniai pakeitimai, įdiegti rekonstrukcijos projekte:

1. Eismo organizavimo pakeitimai (sankryžos keičiamos žiedinėmis sankryžomis, vienos eismo krypties keliai keičiami dvikrypčiais keliais, numatoma nutiesti dvi gatves jungiantį naują kelią)
2. Dviračių tako aplink parką įrengimas
3. Viešojo transporto stotelės perkėlimas arčiau centrinės geležinkelio stoties įėjimo
4. Centrinės autobusų stoties perkėlimas arčiau centrinės geležinkelio stoties (antrasis projekto etapas)

5. Centrinės prekyvietės perkėlimas arčiau centrinės geležinkelio stoties (antrasis projekto etapas)
6. Parko teritorijos gerinimas – senų medžių ir nepageidaujamų šakų iškirtimas, naujų medžių sodinimas, landšafto koregavimas, naujų suoliukų įrengimas ir kt.
7. Automobilių stovėjimo aikštelės įrengimas
8. Vaizdo stebėjimo ir įrašymo sistemos įrengimas netoli centrinės geležinkelio stoties

Naudojantis teritorinės plėtros planais buvo išanalizuoti planuojami kelių eismo pakeitimai, parko patobulinimai ir vaizdo stebėjimo ir įrašymo sistemos įrengimo vietos.

6 pav. Vaizdo stebėjimo ir įrašymo sistemos įrengimo planas

Vaizdo stebėjimo ir įrašymo sistemos įrengimo vietas patvirtino Jelgavos miesto savivaldybė ir policija. Vaizdo stebėjimo kamerų vietos pasirinktos taip, kad stebėjimo laukas apimtų didžiąją dalį teritorijos ir užtikrintų probleminių vietų stebėjimo galimybes. Bendrajame teritorijos pertvarkymo plane yra eismo ir teritorijos plano pakeitimų.

Projektinių planų ir dokumentacijos analizė atskleidė keletą projekto ypatybių. Siekiant daugiau sužinoti apie projektą, buvo surengtas susitikimas su miesto policijos skyriaus darbuotojais, taip pat buvo bendraujama su savivaldybės darbuotojais. Tačiau padarėme išvadą, jog turimos informacijos nepakanka rekomendacijoms teikti. Projekte trūksta vizualinės medžiagos, galinčios padėti suprasti, kaip teritorija atrodys po rekonstrukcijos. Kadangi projektas šiuo metu vykdomas, buvo nuspręsta apsilankyti rekonstruojamoje teritorijoje. Per šį vizitą surinkta papildomos informacijos. Rekomendacijos buvo sukurtos ir pateiktos remiantis šiais CPTED principais:

1. Teritoriškumas
2. Stebėjimas
3. Prieigos kontrolė
4. Objekto sutvirtinimas
5. Įvaizdis ir priežiūra
6. Pozityvaus naudojimo palengvinimas

Teritorijos analizė atlikta laikantis CEN/TR 14383-2 standarto D priede pateiktų nurodymų.

Nustatytos problemos:

1. Tarp dviračių ir pėsčiųjų takų nėra numatyta jokių fizinių barjerų. Pėsčiųjų taką nuo dviračių tako skiria tik spalvinės žymos, tai gali kelti diskomfortą pėstiesiems. Be to, dviračių takas eina tik per parko teritoriją ir nutrūksta, dviratininkams nėra galimybės iš čia nuvažiuoti iki miesto centro.

2. Eismo ir eismo reguliavimo pakeitimai suplanuoti vertinant vairuotojų poreikius, tačiau neatsižvelgiant į pėsčiuosius. Priešais centrinę geležinkelio stotį esanti sankryža su šviesoforais ir perėja pakeista žiedine sankryža su kitoje vietoje įrengta pėsčiųjų perėja (ne ten pat, kur anksčiau buvo šviesoforas). Taigi dabar žmonės gatvę turi pereiti kitoje vietoje. Šiuo atveju tai patogu žmonėms, atvykstantiems traukiniu, tačiau nepatogu asmenims, einantiems pirkti bilietų. Tokie pakeitimai jau įgyvendinti, o žmonės iš įpročio gatvę kerta ten, kur dabar tai daryti draudžiama. Dažnai į geležinkelio stotį žmonės eina per parką, o dabar galimybės kirsti kelią atėjus iš parko pusės nėra.

3. Parke nėra pėsčiųjų tako, kuris nuvestų iki perėjos, esančios priešais geležinkelio stotį. Taigi perėjos vieta numatyta gerai, tačiau nenumatyta galimybė toliau eiti parku. Parke nėra pėsčiųjų tako, todėl vaikštoma per žaliąją zoną, o žiemą, ypač vyresnio amžiaus žmonėms, tai kelia pargriuvimo pavojų.
4. Netoli įėjimo į geležinkelio stotį esanti žiedinė sankryža šiek tiek per siaura viešajam transportui.
5. Visai arti centrinės geležinkelio stoties yra prastos reputacijos vietinis baras. Tai girtuoklių susirinkimo vieta, tad čia dažni viešosios tvarkos pažeidimai ir smurto atvejai.

6. Šalia centrinės geležinkelio stoties būriuojasi nemažai benamių, taip pat jaunuolių – jie aplinkiniams, ypač naktį, kelia nemažai rūpesčių.
7. Kitoje parko pusėje yra izoliuota, tamsi, pastatų apsupta teritorija (parduotuvių užpakalinės pusės). Šioje teritorijoje nėra apšvietimo, todėl neįmanomas natūralusis stebėjimas. Kartais šioje vietoje įvyksta užpuolimai ir apiplėšimai.

8. Suplanuotos automobilių stovėjimo aikštelės vieta saugumo prasme nėra gera. Automobilių stovėjimo aikštelė numatyta teritorijos pakraštyje. Norint nusigauti iki stovėjimo aikštelės, pirmiausia reikia eiti pro du apleistus pastatus, kur nėra apšvietimo ir vaizdo stebėjimo ir įrašymo kamerų. Be to, kadangi automobilių stovėjimo aikštelė numatyta teritorijos pakraštyje, aplink ją yra tik atvira erdvė ir pastatai, todėl aikštelės matomumas ribotas, negali vykti natūralusis stebėjimas ir nėra prieigos kontrolės.
9. Parko teritorijoje kai kuriose vietose yra matomumą ribojantys natūralūs barjerai. Kai kuriose vietose yra neapšviestų suoliukų.
10. Parko teritorijoje yra senų bunkerių, keliančių grėsmę vaikams. Bunkeriai uždaryti, tačiau kartais jaunimas arba benamiai sulaužo spynas ir tuomet į vidų gali patekti ir vaikai.

Teigiami teritorijos ir plano aspektai:

1. Labai arti centrinės geležinkelio stoties įėjimo yra viešojo transporto stotelė.

2. Centrinės autobusų stoties perkėlimas arčiau geležinkelio stoties suteiks daugiau patogumo keliaujantiems.

3. Centrinės prekybos vietės perkėlimas arčiau geležinkelio stoties taip pat padės sukurti vietą (centrą), kuriame rinksis daugiau žmonių, ir tai, tikėtina, visiems padidins saugumo jausmą.
4. Žiedinė sankryža patogesnė vairuotojams, ypač atvykėliams, nes anksčiau būdavo keblu surasti išvažiavimą.

5. Parke matomumas ir natūralusis stebėjimas yra geras. Medžiai ir šakos – reikiamo aukščio ir tankio.
6. Daugumoje vietų apšvietimas gana geras.

7. Vaizdo stebėjimo sistema apima beveik visą teritoriją.
8. Teritorija suplanuota aiškiai, todėl rasti kelią nesudėtinga net ir miesto svečiams.
9. Visas rajonas puikiai prižiūrimas.
10. Centrinėje geležinkelio stotyje patruliuoja policijos pareigūnai.
11. Šalia pavojų keliančio baro numatoma įrengti vaizdo stebėjimo ir įrašymo kameras, taigi bus paprasčiau nustatyti neramumus keliančius asmenis.

Rekomendācijas:

1. Tarp dviračļu ir pēščiūjū takū pastatyti fizinius barjerus. Pēstieji dažnai naudojasi dviračļu taku, todēl kyla susidūrimū pavojus.
2. Vietoje, kurioje žmonēs kerta gatvē iš seno įpročio, pažeisdami taisykles, pastatyti fizini barjerā (žinoma, šią problemā reikējo sprēsti projektuojant, tačiau ši projekto dalis jau baigta).
3. Įrengti dar vienā pēščiūjū takā parke, kuris susijungtū su gatvēs perēja, be to, pēstiesiems nereikētū eiti per žaliąją zonā.
4. Įrengti vaizdo stebėjimo ir įrašymo kameras gatvēse, kurios veda į ateityje planuojamā automobiliū stovėjimo aikštėlę, taip pat pagerinti apšvietimą. Būtū gerai pasirūpinti apleistū pastatū sutvarkymu.
5. Būtina užtikrinti geresnę bunkerių priežiūrā (nes jų atsikratyti nėra galimybiū). Reikia reguliariai juos tikrinti ir pasirūpinti, kad niekas negalētū patekti į vidū.
6. Reikia peržvelgti pēščiūjū ir dviračļu takus ir numatyti logiškā jų tąsā. Pavyzdžiui, pēščiūjū takai turi tęstis ir už parko ribū, o dviratininkū takas nuo parko turi driektis iki miesto centro.
7. Parke kiekvienas suoliukas turi būtū tinkamai apšviestas, kitaip susidaro tamsios zonos, kuriose patogu rinktis jaunimui vartoti alkoholinius gėrimus ir pan.

Reikia inicijuoti bendradarbiavimą su Jelgavos miesto savivaldybe. Netrukus planuojamas susitikimas su savivaldybės teritorinio planavimo specialistu. Susitikime bus aptartas šis projektas ir savivaldybei pateiktos rekomendacijos.

Estija

Kopli Liinid (Kopli linijos)

VI komanda

Toomas Paap; Martin Rist – rytinė prefektūra;

Marek Väljari – rytinė prefektūra; Maria Derlõš – NVO Viešosios tvarkos asociacija; NVO Estijos miestų tyrimų laboratorija

Projektinis plotas – **23,13 ha**. Tikslas – sukurti erdvę, kuri būtų **saugi ir išsiskirtų aukštos gyvenimo kokybės aplinka**, turėtų reikiamą infrastruktūrą, daug žaliųjų zonų, parkų ir rekreacinių teritorijų. Šioje teritorijoje **galima pastatyti**:

- 527 butus;
- 38 šeimoms skirtus namus;
- 5 visuomeninės paskirties pastatus;
- 3 komercinės paskirties pastatus.

Pasirinkti plėtotojai: „Pro Kapital“ ir „Fund Ehitus“.

SÜNDMUSTE VALIK

☐ ENNETATAVAD SÜÜTEOD	☒ KÕIK KURITEOD	☐ KÕIK VÄÄRTEOD	☐ KÕIK LIIKLU SÕNNETUSED
☒ GRUPEERITUD SÜÜTEOD	☒ VARGUSED	☐ LIIKLUSSEADUS	☐ VARALISE KAHJUGA LÕ-D
☐ SÜÜTEGUDE PARAGRAHVID	☒ RÕÕVIMISED	☐ ALKO- JA TUBAKASEADUS	☐ HUKKUNUGA LÕ-D
	☒ VÄGIVALLAKURITEOD	☐ MUUD VÄÄRTEOD	☐ VIGASTATUGA LÕ-D
	☒ MUUD KURITEOD		☐ INIMKANNATANUGA LÕ-D

LINN

Tallinna linn

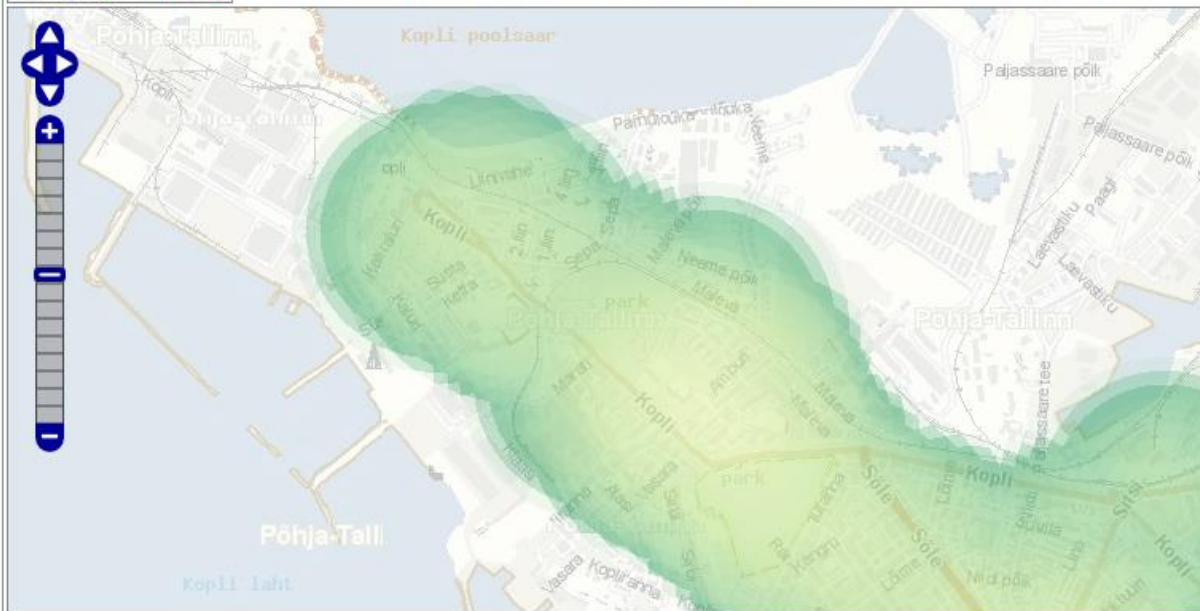
AEGREA SAMM

Nädalate kaupa

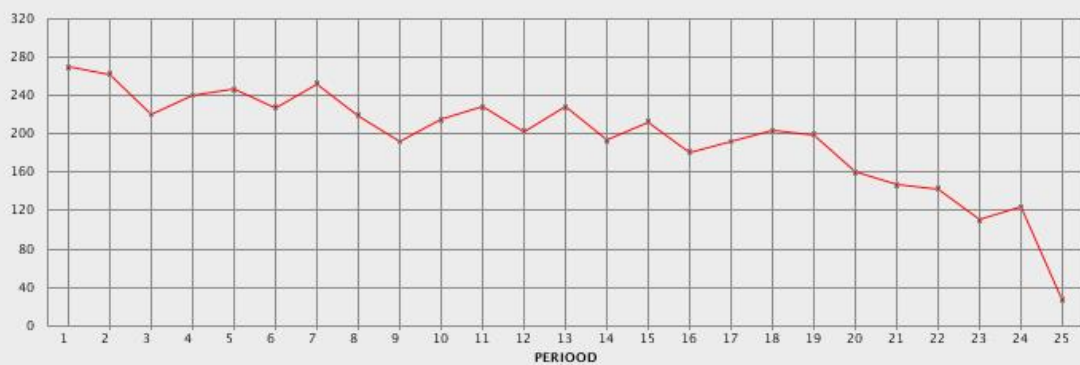
AVA ARUANNE

KAARDIL KUVATAV PERIOOD: 2014. aasta 32. nädal. Kokku undefined sündmust (XY orig.: undefined%).

VALITUD SÜNDMUSTE ARV PERIOODIDE KAUPA

VALITUD SÜNDMUSTE ARV PERIOODIDE KAUPA (TOP 10) SÜNDMUSTE LÕIKES

Sunkūs arba vidutinio sunkumo nusizengimai (*kuriteod*)

SÜNDMUSTE VALIK

☐ ENNETATAVAD SÜÜTEOD	☐ KÕIK KURITEOD	☒ KÕIK VÄÄRTEOD	☐ KÕIK LIIKLU SÕNNETUSED
☒ GRUPEERITUD SÜÜTEOD	☐ VARGUSED	☒ LIIKLUSSEADUS	☐ VARALISE KAHJUGA LÕ-D
☐ SÜÜTEGUDE PARAGRAHVID	☐ RÕÕVIMISED	☒ ALKO- JA TUBAKASEADUS	☐ HUKKUNUGA LÕ-D
	☐ VÄGIVALLAKURITEOD	☒ MUUD VÄÄRTEOD	☐ VIGASTATUGA LÕ-D
	☐ MUUD KURITEOD		☐ INIMKANNATANUGA LÕ-D

LINN

Tallinna linn

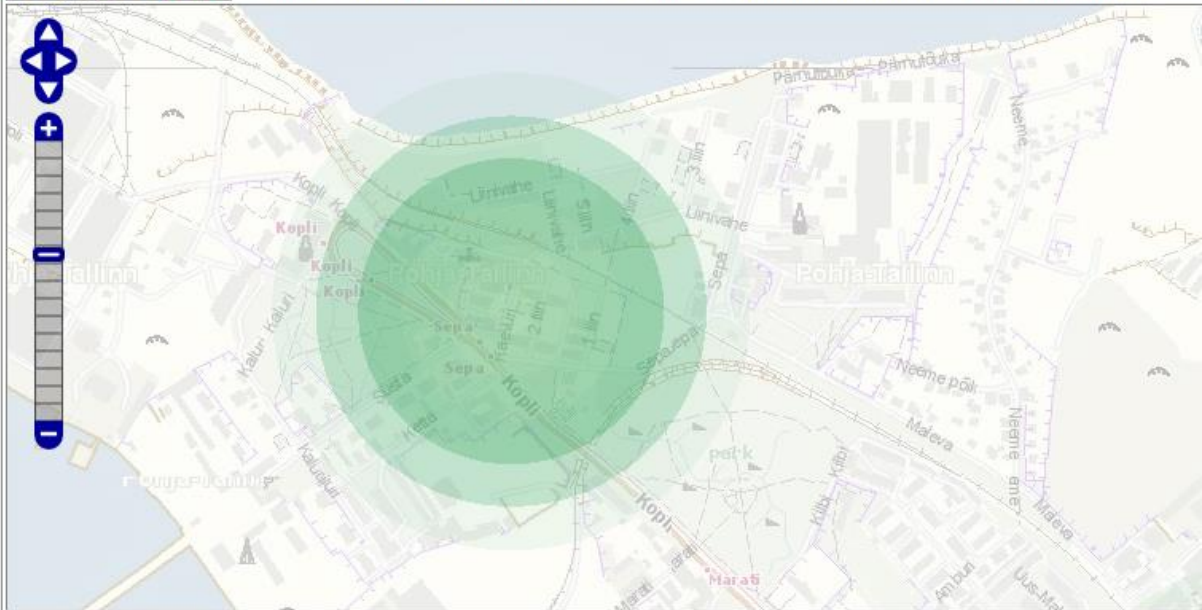
AEGREA SAMM

Nädalate kaupa

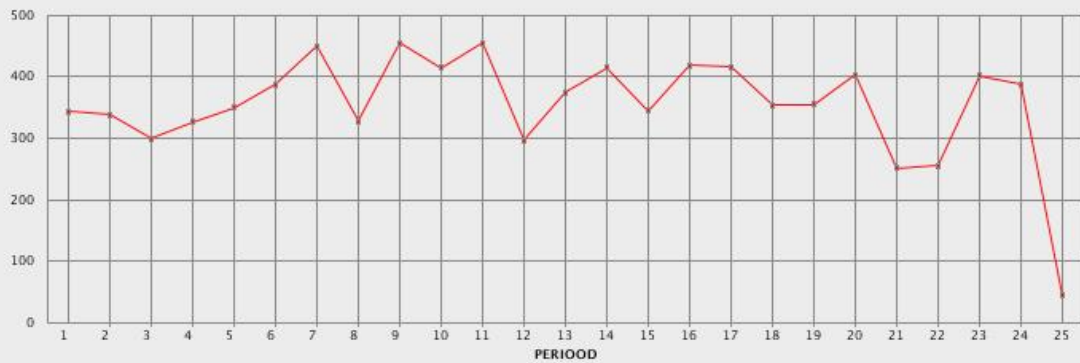
AVA ARUANNE

KAARDIL KUVATAV PERIOOD: 2014. aasta 32. nädal. Kokku undefined sündmust (XY orig.: undefined%).

VALITUD SÜNDMUSTE ARV PERIOODIDE KAUPA

VALITUD SÜNDMUSTE ARV PERIOODIDE KAUPA (TOP 10) SÜNDMUSTE LÕIKES

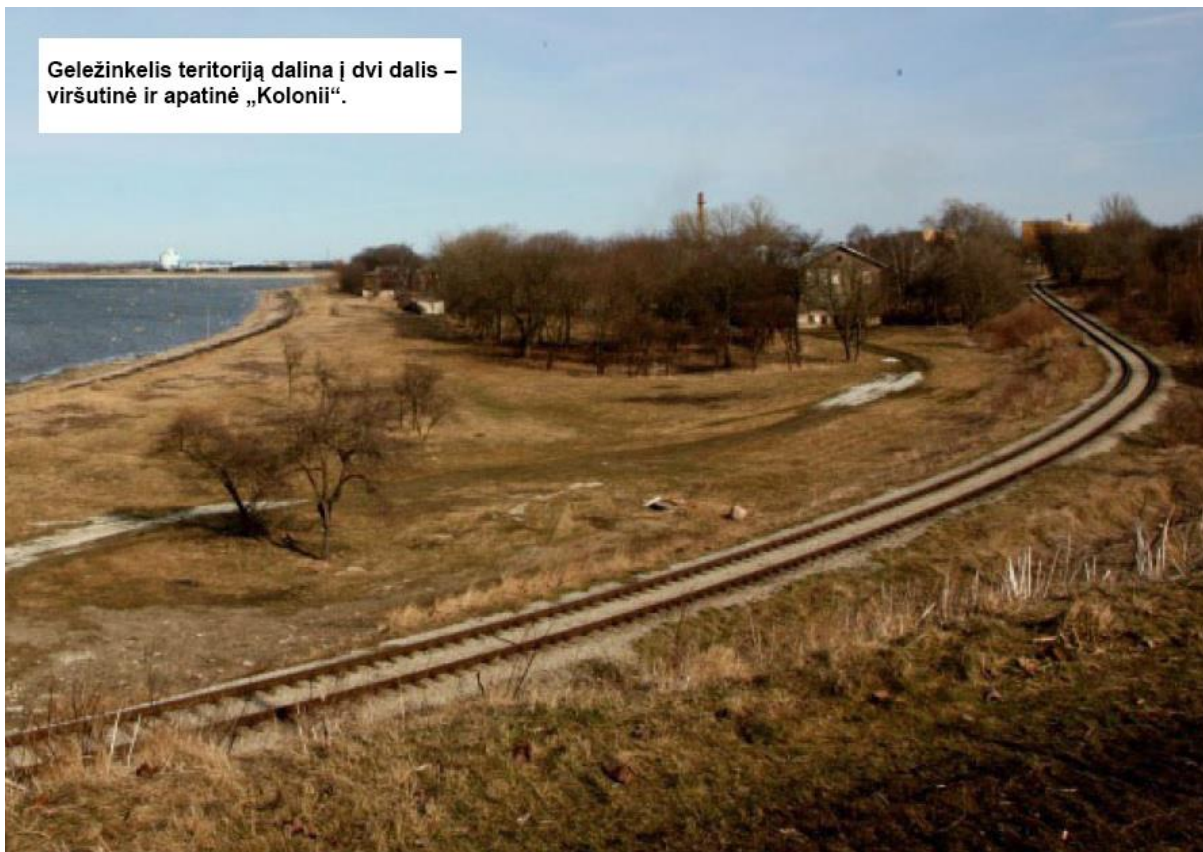

Lengvi nusižengimai (vääртеod)

Apleista teritorija, griūnantys pastatai, asocialių asmenų susibūrimo vieta, kurioje „normalūs“ asmenys gyventi negali. Dauguma gyvenamųjų patalpų yra apleistos ir nelegaliai užimtos.

Geležinkelis teritoriją dalina į dvi dalis – viršutinę ir apatinę „Koloniją“.

Pastatyta 20-ojo amžiaus pradžioje laivų statybos įmonės darbuotojams.

CPTED plėtros plane

Šiais laikais, rinkdamiesi namus, žmonės didžiausią dėmesį skiria saugumui. Todėl vienas iš svarbiausių plano aspektų – užtikrinti nusikaltimų prevenciją per aplinkos dizainą ir tinkamai pasirenkant planavimo strategiją.

Teritoriškumas

Planas:

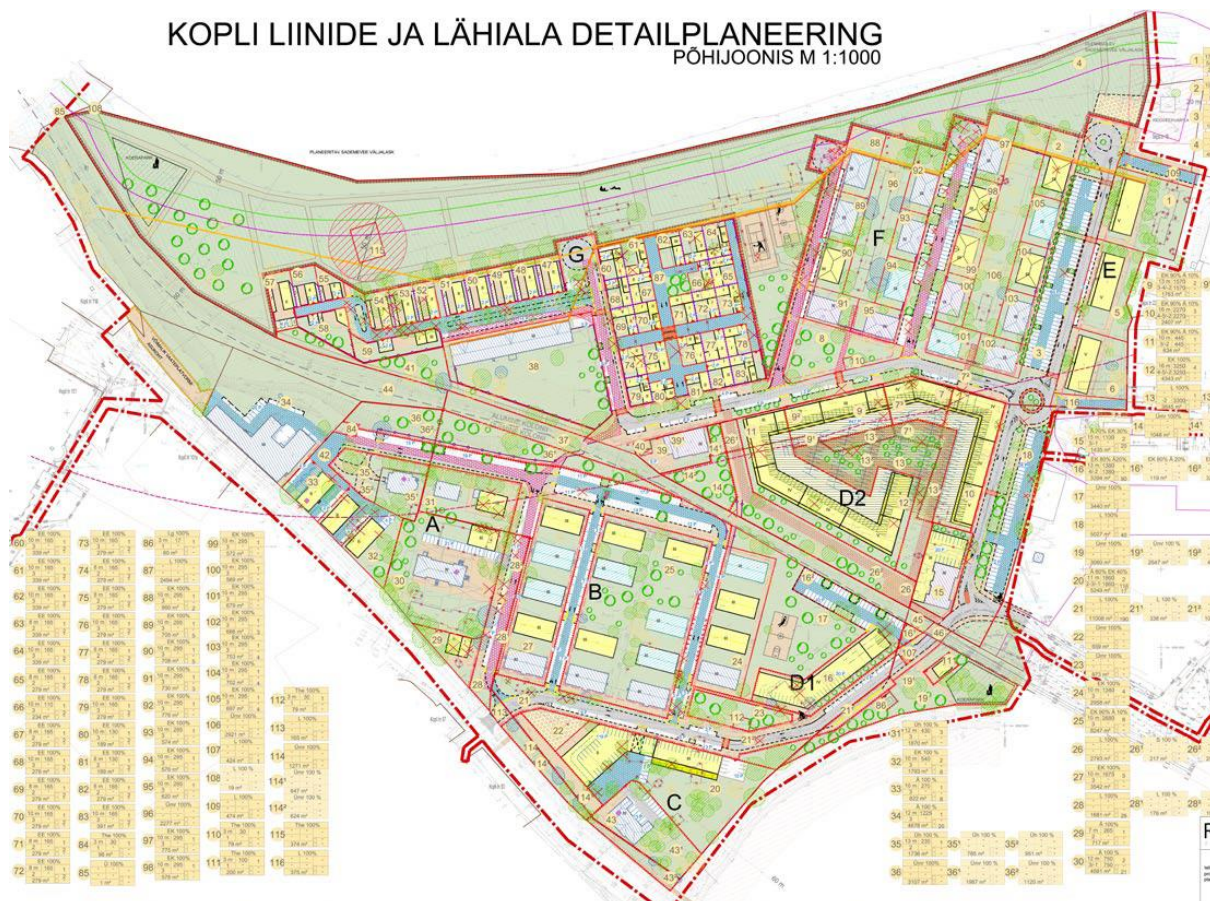
- 1) aptverti gyvenamąsias teritorijas;
- 2) sukurti malonią, bet ne monotonišką holistinės architektūros ir landšafto aplinką;
- 3) riboti prieigą pašaliniams asmenims;
- 4) užtikrinti, kad teritorija būtų pritaikyta gyventojams ir padalyta į mažesnes zonas.

Patarimai:

- 1) aiškiau atskirti ir diferencijuoti viešąsias ir privačias erdves;
- 2) aptverti pastatus:

šeimoms skirtus namus – permatomomis tvoromis (medinių lentelių tvoromis), iki 1,5 m aukščio, tarp daugiabučių atskirti pusiau privačias erdves žemomis (iki 0,5 m aukščio) tvoromis arba augalija (gyvatvorėmis).

KOPLI LIINIDE JA LĀHIALA DETAILPLANEERING PŌHIJŌONIS M 1:1000

Stebējimas

Planas:

- 1) uztikrinti įvairų erdvės funkcionalumą;
- 2) uztikrinti įėjimų matomumą iš butų;
- 3) pasirūpinti apšvietimu gatvėse ir kitose teritorijos vietose;
- 4) šalia įėjimų ir automobilių stovėjimo aikštelių įrengti stebėjimo kameras;
- 5) paskirti dienos patruliavimą;
- 6) uztikrinti iš butų matomas automobilių stovėjimo vietas prie gatvių;
- 7) suprojektuoti gatves taip, kad būtų įvertinti pėsčiųjų, dviratininkų ir automobilių vairuotojų poreikiai.

Patarimai:

- 1) sukurti įvairesnę erdvių paskirtį, uztikrinti įvairias funkcijas (komercinėse zonose turi būti ne tik biurų, bet ir parduotuvių, bei kitas paslaugas teikiančių įmonių);
- 2) komercinės paskirties pastatų aukšte pirmame uztikrinti gerą gatvės matomumą ir parengti reglamentą, kuriuo būtų reikalaujama namuose įrenginėti didesnio gabarito langus;
- 3) vietoje ryškaus taškinio tipo apšvietimo įrengti tolygų gatvių apšvietimą;
- 4) pertvarkyti nesaugias pėsčiųjų perėjas per geležinkelio bėgius;

- 5) skatinti gyventojų atsakomybės jausmą įkuriant kvartalo viešosios tvarkos tarnybą.

Prieigos kontrolė

Planas:

- 1) sukurti aiškią ir atitinkančią esamą struktūrą gatvės aplinką;
- 2) pasirūpinti prieiga iš dviejų didesnių gatvių pusių ir pašalinti galimybę išvažiuoti per kiemus į kitas gatves, įrengiant aklagatvius;
- 3) pasirūpinti, kad prie kvartalo būtų patogu privažiuoti ir dviračiais;
- 4) įrengti puikiai organizuotą, aiškų ir nuoseklų pėsčiųjų takų tinklą;
- 5) užtikrinti, kad rekreacinės zonos turėtų mažiausiai du prieigos taškus.

Patarimai:

- 1) tiesiose gatvių dalyse ir ties perėjomis įrengti greičio ribojimo priemonės;
- 2) pasirūpinti, kad perėjos per geležinkelio bėgius būtų saugios ir pagal galimybes reguliuojamos.

Objekto sutvirtinimas

Planas:

- 1) atsparūs pastatų langai, langų rėmai, durys ir spynos;
- 2) būsimų namų savininkų skatinimas įsirengti asmenines apsaugos sistemas.

Įvaizdis ir priežiūra

Planas:

- 1) išsaugoti teritorijos istorines vertybes – naujajame plane turi išlikti tradicinių medinių namų išvaizdos elementai;
- 2) tinkamai suprojektuoti naujai įrengtų ir esamų objektų sąsajas;
- 3) naudoti atsparias ir ilgalaikes, tačiau malonios išvaizdos ir patrauklias medžiagas;
- 4) fasadų dekorui naudoti šviesius atspalvius.

Pozityvaus naudojimo palengvinimas

Planas:

- 1) užtikrinti platų įvairių apgyvendinimo variantų pasirinkimą.

Patarimai:

- 1) įvertinti pavojų kvartale susikurti uždarai bendruomenei;
- 2) kontroliuoti pastatų tipus ir paskirtį (pvz., kvartale tam tikra pastatų dalis turi būti socialinės paskirties);
- 3) pasirūpinti, kad gyventojai būtų gerai informuoti apie apsaugos priemones, žinotų, ko prireikus gali imtis patys (pvz., informuoti policiją, stebėti, atsargiai vertinti nepažįstamuosius ir pan.);
- 4) skatinti reguliarius bendruomenės susitikimus, kad būtų galima sukurti pasitikėjimo ir saugumo jausmą.

Nuo patarimų iki konkrečių reikalavimų

5 LŪKESČIAI

Redakcinės kolegijos nariai tarpusavyje pasidalijo idėjomis dėl CPTED priemonių įgyvendinimo galimybių kiekvienoje šalyje. Šioje baigiamojoje dalyje pateikiame ateities lūkesčius.

Lietuva

Kaip jau minėjome, 8 projekto dalyviai iš Lietuvos susipažins su esminiais CPTED principais. Pagrindinis dalyvių tikslas – keistis informacija ir žiniomis su kolegomis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis. Tikimės, kad projekto dalyviai taps CPTED ambasadoriais savo šalyje ir ne tik platins informaciją apie veiksmingus CPTED principus, bet ir aktyviai taikys juos naujai projektuojamose gyvenvietėse ir esamų gyvenviečių renovacijos projektuose. Viliamės, kad šis projektas paskatins valstybinių ir vietinių institucijų darbuotojus projektuose taikyti CPTED principus. Paminėtina, kad šiuo metu žengiami pirmieji žingsniai – parengtos ir Vilniaus miesto savivaldybei pateiktos CPTED principų taikymo Naujininkų rajono renovacijos projektuose rekomendacijos. Tikimės, kad ateityje kiekvienos bendruomenės policijos pareigūnai gebės parengti paprastas CPTED rekomendacijas ir pateikti jas vietinės valdžios atsakingiesiems darbuotojams, kad padėtų kurti saugesnę aplinką.

Latvija

Per šalyje vykdomus mokymus Latvijos valstybinės policijos pareigūnams bus perduotos išsamios žinios apie nusikalstamumo prevenciją per aplinkos dizainą. Parengus CPTED vadovą, žinios apie CPTED principus taip pat pasieks kitus įvairių Latvijos institucijų specialistus. Mokymai ir CPTED vadovas suteiks puikias galimybes įvairių institucijų specialistams susipažinti su CPTED principais, o jie savo ruožtu šiuos principus galės taikyti darnios plėtros projektuose. Tačiau CPTED pagrindų neužtenka, kad prevencijos metodai būtų taikomi visavertiškai.

CPTED principų taikymas reikalauja bendradarbiavimo tarp įvairių suinteresuotųjų šalių: savivaldybių, mokymo įstaigų, projektuotojų, architektų, statybų leidimus išduodančių

institucijų, policijos pareigūnų, gyventojų ir kt. Taip pat būtini rimti normatyvų ir projektinių reikalavimų pakeitimai. Tai ilgalaikiai tikslai, kurių negalima pasiekti vien tik perdavus šiame projekte įgytas žinias. Latvijoje policijai talkinanti NVO pradėjo bendradarbiauti su mokymosi įstaigomis ir projektuotojais – jie supažindinami su CPTED principais. Tačiau tai tik bandomasis projektas. Latvija šiuo metu dar nėra pasirengusi esminiams teritorijų planavimo sistemos pokyčiams. Šiems nusikalstamumo prevencijos metodams įdiegti reikės dar nemažai laiko.

Suomija

Mokymai suteikė daug esminės informacijos apie CPTED principus. Buvo pagerinti visų projekto dalyvių gebėjimai taikyti ilgalaikius nusikalstamumo prevencijos principus projektuose.

Turėdami tokius pagrindus mes esame entuziastingai nusiteikę diegti CPTED principus visoje šalyje. Nyderlandų policijos saugomų namų programos projekto pavyzdys patvirtino, kad svarbu apsaugos koncepciją taikyti visuose planavimo proceso etapuose. Nėra jokios abejonės, kad Suomijoje šioje srityje dar daug turime kur tobulėti.

Projekte dalyvavo penki dalyviai iš skirtingų Suomijos regionų. Todėl bus lengviau skleisti informaciją visoje šalyje. Kiekvienas dalyvis ir toliau turi dalytis gautomis žiniomis apie CPTED principus visose vietinio lygmens institucijose ir jų padaliniuose.

Kitas žingsnis – pradėti mokymų programą ir į ją įtraukti daugiau Suomijos žmonių. Planuojame rengti mokymus įvairioms interesų grupėms. Pirmieji mokymai bus rengiami Suomijos policijos akademijoje, jau pradėta jiems ruošti.

Norint pasiekti didesnę saugumą miestuose, būtina dalytis žiniomis ir bendradarbiauti su oficialiosiomis institucijomis ir įvairiomis interesų grupėmis. Ateityje tikimės į nusikalstamumo prevencijos planavimo programą įtraukti daugiau žmonių.

Estija

Projekte dalyvavo įvairių Estijos regionų policijos darbuotojai, iš viso apie 40 žmonių. Dauguma jų yra policijos pareigūnai, tačiau taip pat dalyvavo du dėstytojai, architektai ir ministrų patarėjai. Mokymai parodė, kad mūsų šalyje būtina rengti daugiau mokymų. Tema turi būti įtraukta į būsimų policijos pareigūnų privalomąją mokymo programą. Estijos apsaugos mokslų akademijai būtina išleisti vadovėlius, kurie palengvintų mokymosi procesą. Norime išmokyti savo policijos pareigūnus, kad jie galėtų bendradarbiauti su architektais ir miestų projektuotojais. Architektai taip pat turi būti supažindinami su CPTED principais, kad galėtų juos taikyti kasdieniame darbe.